

7.SINIF

1, 2, 3, 4, 5 ve

6.ÜNİTE

DERS NOTLARI

7.SINIF I.ÜNİTE DERS NOTLARI

İnsandan İnsana Giden Yol

Kazanım Ders Notu - 1

» İletişim Nedir?

- İnsanlar günlük yaşamlarında çevrede olup bitenlerle olumlu ya da olumsuz, bilinçli ya da bilinçsiz alışveriş içerisinde. **Bu alışverişe kısaca iletişim diyebiliriz.**
- Bir başka deyişle iletişim;** duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılmasıdır.
- İnsanların olduğu her yerde iletişim vardır. Konuşmamız, susmamız, yüz ifadelerimiz, oturuş biçimimiz, iletişim kurmak için yaptığımız bazı davranışlardır.
- Ağzımızdan çıkan sesler, çizdiğimiz resimler, konuştuğumuz dil, kullandığımız yazı ve yazı araç gereçleri iletişim kurmamıza yardımcı olur.
- İletişim kurmanın birçok yolu ve iletişimimizi sağlayan birçok araç bulunmaktadır.
- İletişim kurarken içinde bulunulan ortama ve duruma göre, doğru yöntem ve araçlar tercih edilirse iletişim daha etkili olur.
- Tüm canlılar iletişim içindedir. İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özellik düşünebilmesidir. Bu özellik nedeniyle insanların kurdukları ve gerçekleştirdikleri iletişim, diğer canlılardan ayrılmaktadır.

İletişimin olabilmesi için üç önemli kural vardır:

- En az iki kişi olmalıdır.
- Kişiler birbirlerini fark etmelidir.
- İletilecek bir mesaj olmalıdır.

» İletişim Çeşitleri

Kullandığımız yöntem ve araçlara göre iletişim üçe ayrılır.

- Sözlü İletişim:** Konuşarak kurduğumuz iletişimdir. Yüz yüze ya da toplantılarda yaptığımız konuşmalar, telefonla yaptığımız görüşmeler birer sözlü iletişimdir.
- Yazılı İletişim:** Yazıyı kullanarak gerçekleştirdiğimiz iletişimdir. Mektuplar, faks mesajları, elektronik postalar, sosyal medya mesajları yazılı iletişime örnektir.
- Sözsüz İletişim:** Beden hareketleri, jestler, mimikler, ses tonu, fiziksel görüntü ve kıyafetler sözsüz iletişimi yansıtan unsurlardır.
  - Sözsüz iletişim şekillerinden biri de beden dilidir.
  - Beden dili:** Vücut duruşu, jestler, mimikler, yüz ifadeleri ve göz hareketlerinden oluşan, zihinsel ve fiziksel faaliyetlerle desteklenen sözel olmayan iletişim şeklidir.
  - Jest:** Bir duyguyu, düşüncüyü ya da bir konuyu anlatırken el, kol, ayak veya baş ile yapılan hareketler ve beden hareketlerinin tamamına verilen isimdir.
  - Mimik:** Bir duygu, düşünce ya da bir konunun kaş, göz, ağız ve yüz hareketleriyle anlatılmasıdır.
  - Etkili iletişim:** Kişinin kendisini karşısındakilere en iyi şekilde ifade etmesi ve karşısındakilerden gerekli ilgi ve etkiyi görmesidir.

Etkili bir iletişim için şunlara dikkat edilmelidir:

- Aktarılan mesaj kısa, net ve anlaşılır olmalıdır.
- İyi bir dinleyici olmak gerekir.
- İletişim esnasında karşı tarafla göz teması kurulmalıdır.
- Gülümseyen bir yüz ile mesaj verilmelidir.
- Beden dili, etkili bir şekilde kullanılmalıdır.
- İletişim hatalarından (olumsuz iletişim) kaçınılmalıdır.
- İletişimi engelleyecek uyarıcılar ve davranışlar ortadan kaldırılmalıdır.

İletişimin Gücü

» Olumlu ve Olumsuz İletişim

Olumlu iletişim tutum ve davranışları

- Empati kurmak
- Ben dili kullanmak
- Farklılıklara saygılı olmak
- Göz teması kurmak
- Beden dilini kullanmak
- Güler yüzlü olmak
- Karşı tarafı etkili dinlemek
- Kendini doğru ifade etmek
- Dikkatini karşıdakine vermek
- Öz saygı geliştirici dil kullanmak

Olumsuz iletişim tutum ve davranışları

- Tehdit etmek
- Sen dili kullanmak
- Ön yargılı davranmak
- Alay etmek, suçlamak
- Emir vermek
- İsim (Lakap) takmak
- Argo sözcük kullanmak
- Karşı tarafı küçümsemek
- Nutuk atmak
- Karşıdakinin sözünü kesmek

» Empati Kurmak

Empati: Kişinin, kendisini karşıdakinin yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamaya çalışmasıdır.

Empati kurmak, dış dünyayı karşımızdaki insanın penceresinden görmeye çalışmaktır. Bir başka deyişle kendimizi onun yerine koymak demektir. Empati kurmak başka insanlarla iletişimimizin gücünü artırır.

» Sen ve Ben Dili

Ben dili: Kişinin kendi duygu ve düşüncelerini ifade ederek konuşmasıdır.

- “Ben” ile başlar, “ben” ile biter.
- İletişim engeli oluşturmaz.

Örnek: Derslerine yeterince çalışmadığın için çok üzülüyorum.

Sen dili: Karşımızdaki insanın kişiliğini hedef alan konuşma biçimidir.

- “Sen” ile başlar, “sen” ile biter.
- İletişim engeli oluşturur.
- Yargılar, suçlar, eleştirir.

Örnek: Derslerine hiç çalışmıyorsun!

» Etkin (Etkili) Dinleme

- **Etkili Dinleme:** İletişimde bulunduğumuz kişiden mesajı tam ve doğru alma etkinliğidir.
- Bireysel ve toplumsal ilişkilerde etkili dinlemeye, en az etkili konuşma kadar dikkat etmeliyiz.
- Karşımızdakini anlamak, onun vermek istediği mesajı doğru algılamak için çaba göstermeliyiz.

Etkin ve İyi Bir Dinleyicinin Özellikleri

- Dikkatini karşıdaki kişiye verir.
- Konuşmacıyı sözünü kesmeden dinler.
- Göz teması kurar.
- Son sözü söylemek için çabalamaz.
- Dinlerken vereceği cevabı düşünmez.
- Yargılamadan, suçlamadan dinler (ön yargılı değildir).
- Duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışır. Empati kurar.
- Dinlerken başka bir işle meşgul olmaz.
- Konuşmacının sözlerine olduğu kadar sözsüz mesajlarına da dikkat eder.
- Konuşmacının duygu ve düşüncelerini anladığını gösteren sözlü ifadelerde bulunur.

Hızlı İletişim Güçlü Toplum

Kazanım Ders Notu - 3

» Medya ve Kitle İletişim Araçları

Medya nedir?

Medya: gazete, dergi, radyo, televizyon ve genel ağ gibi kitle iletişim araçlarının tümünü kapsayan genel bir terimdir.

- Medyanın, sosyal iletişim ve etkileşim gücü günümüzde giderek artmaktadır.
- Bu gelişmeler günümüzde “sosyal medya” ve “dijital medya” kavramlarını ortaya çıkarmıştır.

Sosyal medya: Web teknolojilerinin hizmete sunulmasıyla birlikte tek yönlü bilgi paylaşımından çift taraflı ve eş zamanlı bilgi paylaşımına ulaşılmasını sağlayan medya sistemidir.

Dijital medya: Elektronik ortamdaki ses, video ve fotoğraf gibi içeriklerin dijital ortamda kitle iletişim aracı olarak kullanılmasına verilen addır.

Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları: Kitle iletişim araçları bir mesajı kısa sürede birçok kişiye ulaştıran araçlardır. Yazılı, sesli ya da görsel yapıtların dağıtımını ya da yayını sağlayan her türlü teknik iletişim araçlarıdır.

Kitle iletişim araçlarına örnekler

• Televizyon	• Genel ağ (İnternet)	• Radyo
• Gazete	• Akıllı cep telefonu	• Dergi

» Kitle İletişim Araçları ve Medyanın Etkileri

Medya ve Kitle İletişim Araçlarının Olumlu Yönleri

- Yeni bilgi ve düşüncelerin yayılmasını sağlar.
- İnsanlar arasında etkileşimi artırır.
- Bilgilerin dünyanın her yerine hızlı bir şekilde ulaştırılmasını sağlar.
- İnsanların eğitilmesinde rol oynar.
- Kamuoyu oluşturulmasında etkilidir.
- Reklamlar sayesinde ürün ve hizmetlerin tanıtılmasını sağlar.
- Toplumda birlik ve beraberliğin artmasına yardım eder.
- İnsanların eğlenceli vakit geçirmelerine katkıda bulunur.

Medya ve Kitle İletişim Araçlarının Olumsuz Yönleri

- Bağımlılık yaparak sosyalleşmeyi zayıflatır.
- Aile bağlarını zayıflatır.
- Toplumdan kopuk bireylerin sayısının artmasına yol açar.
- Uzun süre kullanılmasıyla beden ve ruh sağlığının bozulmasına neden olur.
- Kültürümüzün bozulmasına yol açar.
- İnsanların birbirlerine karşı ön yargılarının artmasına neden olabilir.

» Genel Ağ (İnternet)

- Günümüzde iletişim aracı olarak kullanılan genel ağ (internet), bilgiye ve habere ulaşmamızda kolaylık sağlamaktadır. Bu durum genel ağ üzerinden eğitim (e-eğitim) anlayışını ortaya çıkarmıştır. E-eğitim, ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitimin bütün kademelerinde fırsat eşitliğine katkı sağlamıştır.
- İnsanların genel ağ üzerinden ticaret yapma imkânına sahip olması, bireylerin alışveriş yapma alışkanlıklarını da değiştirmiş, sanal market veya e-market alışveriş kültürünü ortaya çıkarmıştır.

» RTÜK

- RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu) radyo, televizyon ve genel ağ faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemekle görevlendirilmiştir. Bu kurum; akıllı işaretler gibi projeler geliştirerek başta çocuklar olmak üzere aileleri bilinçlendirmeye çalışmaktadır.
- Millî Eğitim Bakanlığı ve RTÜK iş birliğiyle “Medya Okuryazarlığı” projesi hazırlanmış ve uygulanmıştır. Dersin amacı öğrencinin medya karşısında pasif bir alıcı olmak yerine medyayı okuyabilecek bilince ulaşmasını sağlamaktır.

İletişim Özgürlüğü

» Kitle İletişim Özgürlüğü

Kitle iletişim özgürlüğü: İnsanların haber, bilgi ve düşünceleri, iletişim araçları vasıtasıyla serbestçe elde edebilmesi, açıklayabilmesi ve yayabilmesidir.

- Kitle iletişim özgürlüğü, insanların kendilerini söz, yazı, resim gibi yollarla ifade etmesidir. Düşünceyi açıklama özgürlüğüdür.
- Kitle iletişim özgürlüğü, bilgiyi arama, bilgiyi edinme ve bilgiyi başkalarına ulaştırma özgürlüğü ile doğru bilgi alma hakkını da kapsar.
- Kitle iletişim araçlarını kullanırken bize ait yazı, resim, bilgi ve verilerin izinsiz olarak başkalarının eline geçmesi tehlikesi vardır. Örneğin sosyal medyada paylaştığınız görsellerin kötü amaçlı yazılımlarla ele geçirilip isteğiniz dışında kullanılması bilişim suçu kapsamına girer.
- **Bilişim suçu**, genel ağ ve bilgisayar teknolojileri aracılığıyla kişi haklarının ihlal edilmesidir. Bu durum aynı zamanda özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi suçu kapsamına girer.

» İletişime Dayalı Hak ve Özgürlüklerimiz

Haberleşme Özgürlüğü: Haber, düşünce ve bilgilerin gazete, radyo, televizyon, genel ağ gibi kitle iletişim araçları yoluyla özgürce ulaştırılması ve dağıtılmasıdır. Kişilerin istediği herkesle serbestçe iletişim kurabilmesidir.

Haber Alma Hakkı: Haber alma özgürlüğü, yayın organlarının herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulmaksızın ülke genelinde olan biten her şeyi tarafsız bir gözle sunabilmesi ve bireylerin de bunu isteyebilmesini ifade eder. Vatandaşların “doğru bilgi alma hakkı” olduğu gibi, kitle iletişim araçlarının “doğru bilgi verme sorumluluğu” vardır. Bu yüzden kitle iletişim araçları bilgi verirken doğru, temiz, özgür, ilkel ve dürüst haber vermelidirler. Haberi çarpıtmadan, yanıltmadan tarafsız olarak yayınlamalıdır. Kimsenin konutuna girilmemeli yani konut dokunulmazlığı ihlal edilmemelidir. Devlet, aile ve kişi sınırları açıklanmamalıdır.

Özel Hayatın Gizliliği: Kitle iletişim araçları özel hayatın gizliliğine saygı duymalıdır. Kimsenin gizli görüntüleri, telefon görüşmeleri, mektupları yayınlanmamalıdır.

Kitle İletişim Özgürlüğü: Kitle iletişim araçları yayınlarında suça teşvik ya da suçlulara destek verici yayın yapmamalıdır. Ulusal çıkarlara aykırı davranışların karşısında olmalıdır.

Düşünce ve İfade Özgürlüğü: Düşünce ve kanaatlerin çeşitli araç ve yollarla serbestçe açıklanması ve yayılmasıdır. Herkes düşünce ve kanaatlerini özgürce ifade etme ve yayma özgürlüğüne sahiptir.

Bilgi Edinme Hakkı: Bireylerin devlet kurum ve kuruluşlarının görevlerinden dolayı sahip oldukları bilgilere ulaşabilme hakkıdır. Vatandaşlar kendileriyle doğrudan ilgili olsun veya olmasın, merak ettikleri herhangi bir bilgiyi elde edebilirler.

Tekzip ve Düzeltme Hakkı: Yayın organları, yanlış haber, resim ve bilgilerde düzeltme yapmak (tekzip yayımlama) ve haksızlığa uğrayan kişilerin düzeltme cevaplarını yayınlamak zorundadır. Bunun yanında hakların ihlal edildiği durumlarda yetkili kurumlara başvurmak bir vatandaşlık görevidir.

» Anayasamızda İletişime Dayalı Hak ve Özgürlüklerimiz

İletişim araçlarını kullanırken sahip olduğumuz hak ve özgürlüklerimiz Anayasamız tarafından güvence altına alınmıştır.

- ▶ **Madde 20:** Herkes, özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.
- ▶ **Madde 22:** Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.
- ▶ **Madde 26:** Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir.

7.SINIF 2.ÜNİTE DERS NOTLARI

Beylikten Cihan Devletine

Kazanım Ders Notu - 5

» İkinci Anadolu Beylikleri ve Osmanlı

Türkiye Selçuklu Devleti'nin Köseadağ Savaşı'nda Moğollara yenilmesi sonrasında Anadolu'da otorite boşluğu ortaya çıktı. İkinci Anadolu beylikleri bu otorite boşluğundan yararlanarak kendi beyliklerini kurdular.

Osmanoğulları	Söğüt (Bilecik), Domaniç (Kütahya)
Karesioğulları	Balıkesir, Çanakkale
Saruhanogulları	Manisa
Aydinoğulları	Aydın, İzmir
Menteşeoğulları	Muğla
Tekeoğulları	Antalya
Eşrefoğulları	Beyşehir (Konya)
Hamitoğulları	Isparta
Germiyanoğulları	Kütahya, Uşak
Candaroğulları	Kastamonu, Bolu
Pervaneoğulları	Sinop
Taceddinoğulları	Samsun
Eretna Devleti	Sivas
Karamanoğulları	Konya, Karaman
Ramazanoğulları	Adana
Dulkadiroğulları	Maraş

Köseadağ Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun birçok yerinde beyliklerin kurulması Anadolu siyasi birliğinin bozulduğunun kanıtıdır.

Zamanla bu beyliklerden birisi olan Osmanoğulları, diğer tüm beylikleri hakimiyeti altına alacak, Anadolu'nun kontrolünü sağlayacak ve Anadolu Türk siyasi birliğini tekrar sağlayacaktır.

» Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Kısa Sürede Büyümesi

13. yüzyılda Orta Asya'daki Moğol baskısından kaçan Ertuğrul Gazi ve Kayı boyu, Türkiye Selçuklu Devleti zamanında Anadolu'ya geldi. Bir süre Ankara yakınlarındaki Karacadağ bölgesine yerleştirildikten sonra uç beyliği olarak Bizans sınırında bulunan Söğüt ve Domaniç'e taşındılar. Ertuğrul Gazi'den sonra yerine geçen oğlu **Osman Bey, Türkiye Selçuklu Devleti'nin zayıflaması üzerine 1299 yılında bağımsızlığını ilan etti.**

Osmanlı Devleti'nin;

Bağlı olduğu boy : Kayı

Kurucusu : Osman Bey

Kuruluş yılı : 1299

Kurulduğu yer : Söğüt (Bilecik), Domaniç (Kütahya)

Osmanlı Devleti'nin Kısa Sürede Büyümesinin Nedenleri

- Kurulduğu yer ve coğrafi konumunun sağladığı avantaj
- Yönetimi altındaki milletlere hoşgörü ve adil davranması
- Bizans'ın güçsüz olması
- İskan politikası izleyerek fethettiği yerlere Türkmenleri yerleştirmesi
- Balkanlarda ve Avrupa'da güçlü bir devletin olmaması
- Kuruluş yıllarında yetenekli padişahların yetişmiş olması
- İlk yıllarda güçlü Türk beylikleriyle mücadele etmemesi
- Anadolu'da etkin bir güç olan Ahilerin desteğini alması

İskân Politikası: Yerleştirme politikası da denilen bu sistemde, Anadolu'da başıboş gezen ve Anadolu'daki yerleşik halka zarar veren göçebe Türkmenler, yeni fethedilen Rumeli'deki topraklara yerleştirilmiştir.

Bu sistem sayesinde;

- Türkmenler yerleşik hayata geçmiştir.
- Anadolu'daki huzur ortamı sağlanmıştır.
- Rumeli'deki yeni topraklarda Türk ve Müslüman nüfusu artmış ve bu bölgelerin Türkleşmesi hızlanmıştır.

Beylikten Cihan Devletine

Kazanım Ders Notu - 5

» Osman Bey Dönemi

- 1288'de Karacahisar'ı fethetti.
- 1299 yılında bağımsızlığı ilan ederek devleti kurdu.
- Bizans'tan İnegöl, Bilecik, Yarhisar ve Yenişehir'i aldı.
- Bilecik'i alıp başkent yaptı.
- İlk Osmanlı parasını bastırdı.
- 1302'de Bizans ile Osmanlı arasındaki ilk savaş olan Koyunhisar Savaşı'nı kazandı.

» Orhan Bey Dönemi

- Bursa'yı fethederek başkent yaptı.
- Bizans'ı Maltepe (Palekanon) Savaşı'nda yendi. İznik ve İzmit alındı.
- Karesioğulları Beyliği'ni aldı. Osmanlı Devleti ilk deniz kuvvetine sahip oldu.
- Bizans, Bulgar ve Sırplarca tehdit edilince Bizans'a yardım etti. Yardım karşılığında Gelibolu'daki Çimpe Kalesi'ni aldı. Böylece Osmanlı ilk defa Rumeli'ye geçmiş oldu.
- Yaya ve müsellemlerle ilk düzenli orduyu kurdu.
- İlk kez divan teşkilatını kurdu.
- İznik'te ilk medreseyi açtı.

» Toplumsal ve Ekonomik Yapı

Osmanlı'da toplum, yönetenler ve yönetilenler olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

Reaya: Osmanlı'da yönetici ve askerî sınıf dışında kalan kesime denilirdi. Kasaba ve şehirlerde oturan, ticaretle uğraşan tüccarlar, meslek sahibi olan esnaflar ile köylüler ve konargöçerler bu gruba dâhildi.

- Nüfusun büyük kısmı köylerde yaşamaktaydı. Köylüler daha çok tarımla uğraşmaktaydı.
- Konargöçerler daha çok hayvancılıkla uğraşırlardı.
- Tımar sistemi sayesinde üretim sürekli hâle getirilerek boş topraklar ekonomiye kazandırıldı.
- Ticaret yolları üzerindeki kervanlardan ve pazarlardan alınan vergiler de Osmanlı Devleti'nin önemli ekonomik gelirlerindendi.
- Osmanlı Devleti'nin büyük bir siyasi güç olmasında **Ahi teşkilatının** sağlamış olduğu sosyal ve ekonomik desteğin de katkısı büyüktür.
- Ahiler, toplumsal yardımlaşmanın yanı sıra esnaf ve zanaatkarların yetiştirilmesine ve şehir ticaretinin canlılığına katkı sağladılar.

» Osmanlı'da Askeri Yapı

- Orhan Bey zamanında yaya ve müsellemlerle ilk düzenli ordu kurulmuştur.
- Devşirme ve tımar sistemleri ile devletin asker ihtiyacı giderilmiştir.

Tımar Sistemi: Devlet kendisine ait olan boş arazileri, belli yararlılık gösteren kişilere "tımar" adı verilen dirlik toprağı verirdi. Tımar sahibi elde ettiği gelirin bir kısmı ile devlete asker yetiştirirdi. Tımarlı sipahiler denilen bu askerler savaş zamanı orduya katılırdı.

Devşirme Sistemi: Yeni fethedilen Hristiyan topraklardaki ailelerin küçük yaştaki erkek çocukları ailelerinin izniyle alınırdı. Çocuklar Anadolu'daki Müslüman Türk köylülere teslim edilirdi. Çocuklar bu ailelerin yanında İslamiyet'i ve Türklüğü öğrenirlerdi. Bu çocuklar daha sonra Acemioğlanlar Ocağı'na alınır, güçlü olanlar Yeniçeri Ocağı'na gider ve asker olurdu. Zeki olanlar ise Enderun Mektebine gider ve devlet adamı olurdu.

» Divan Teşkilatı

Orhan Bey zamanında kuruldu. Devlet işlerinin görüşüldüğü meclistir. Divanda son karar padişaha ait olduğu için danışma meclisi özelliği taşır.

Divan üyeleri şunlardır;

Sadrazam: Padişahın mührünü taşıyan vekilidir. Padişah sefere katılmadığı zaman orduyu komuta ederdi.

Vezirler: Sadrazamın yardımcıları olup askerî ve siyasi işlerden sorumluydular.

Kazasker: Büyük davalara bakar, kadı ve müderrislerin atamalarını yapardı.

Defterdar: Devletin gelir ve giderlerinin hesaplanması işlerinden sorumluydu.

Nişancı: Divanda alınan karar ve diğer belgelere padişahın tuğrasını çekerdi.

Reisülküttap: Divana sonradan üye olup devletin dış işlerinden sorumludur.

Şeyhülislam: Divanda alınan kararların dine uygunluğuna karar verirdi.

Kaptan-ı Derya: Donanma komutanı olarak toplantılara katılırdı.

Beylikten Cihan Devletine

Kazanım Ders Notu - 5

» Kuruluş Dönemi'ndeki Diğer Padişahların Çalışmaları

I. Murad Dönemi

- 1363 yılında Edirne'yi fethederek başkent yaptı.
- Haçlılar ile yapılan ilk savaş olan Sırpsındığı Savaşı'nı kazandı.
- Germiyanogullarından çeyiz yoluyla Kütahya'yı, Hamitoğullarından parayla Isparta ve çevresini aldı.
- Devşirme sistemini ve Yeniçeri Ocağı'nı kurdu.
- İlk defa "sultan" unvanını kullandı.
- İlk defa tımar sistemini uyguladı.
- I. Kosova Savaşı'nda Haçlıları yendi (1389). Ancak savaş alanını gezerken bir Sırp askeri tarafından şehit edildi.

I. Beyazid Dönemi (Yıldırım)

- İstanbul'u kuşatan ilk Osmanlı padişahıdır.
- İstanbul'u kurtarmak için gelen Haçlıları Niğbolu Savaşı'nda yendi (1396).
- Anadolu'daki Türk beyliklerini alarak Türk siyasi birliğini büyük oranda sağladı.
- İstanbul'u ikinci kez kuşattı.
- İstanbul'u kuşatırken Bizans'a gelebilecek yardımları önlemek için Anadolu Hisarı'nı yaptırdı.
- Timur ile 1402 yılında yaptığı Ankara Savaşı'nı kaybetti ve esir düştü.
- Osmanlı Devleti'nde 11 yıl süren Fetret (Duraklama) Devri başladı.

I. Mehmed (Çelebi) Dönemi

- Babası Yıldırım Beyazid'in Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilmesinden sonra kardeşleri arasında başlayan taht mücadelesinden başarıyla çıktı.
- Kardeşlerini yenerek Osmanlı Devleti'ndeki geçici duraklama dönemi olan Fetret Devri'ne son vererek devlette düzeni sağladı.
- Fetret Devri'ne son verdiği ve devleti muhtemel bir yıkılmadan kurtardığı için Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu olarak da kabul edilir.
- Çelebi Mehmed döneminde Osmanlı tarihinin ilk deniz savaşı Venediklilerle yapıldı.
- Fetret Devri nedeniyle kaybedilen toprakların bir kısmını geri aldı.

II. Murad Dönemi

- Bizans'ın elinde olan İstanbul'u kuşattı fakat alamadı.
- Anadolu'da düzeni sağladıktan sonra Macarlarla 1444 yılında Edirne-Segedin Antlaşması'nı imzalayarak tahtı 12 yaşındaki oğlu II. Mehmed'e bıraktı.
- Avrupalı devletler anlaşmayı bozunca oğlu II. Mehmed'in ısrarı ile tekrar tahta geçti.
- 1444 yılında Varna Savaşı'nda Haçlı ordusunu bozguna uğrattı.
- 1448 II. Kosova Savaşı'nda intikam isteyen Haçlıları tekrar yendi. Bu savaş ile Avrupalıların Türkleri Balkanlardan çıkarma ümidi kalmadı.

» Fetihlerin Kalıcı Olması İçin Çalışma Yapan Teşkilatlar

Fetihler sadece silah yoluyla gerçekleşmemiştir. Osmanlı'da fetihlerinin kalıcı olmasında;

- Abdalân-ı Rum (Dervişler),
- Ahiyân-ı Rum (Ahiler),
- Baciyan-ı Rum (Kadınlar),
- Gaziyân-ı Rum (Gaziler ve Alpler)

adı verilen teşkilatların da büyük katkısı olmuştur. Bunların yaptığı çalışmalar fetihlerin kalıcı olmasını sağladığı gibi fethedilen yerlerde İslamiyet'in yayılmasını da sağlamıştır.

Abdalân-ı Rum (Dervişler): Fethedilecek bölgeye askerlerden önce gönüllü olarak gidip insanların gönüllerini kazanmaya çalışırlardı.

Ahiyân-ı Rum (Ahiler): Esnaf birliği olan Ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evran'dır. Moğol istilası ve bazı iç isyanlar nedeniyle Anadolu'da bozulan birliği yeniden kurmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük rolleri olmuştur.

Baciyan-ı Rum (Kadınlar): Ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı tarafından oluşturulmuştur. Anadolu kadınlarını, gerektiğinde düşmanlara karşı vatan savunmasında eşlerinin yanında mücadele etmeleri ve gerektiğinde de kültürde, sanatta, edebiyatta, sosyal ve ekonomik alanlarda kalkınıp gelişmelerini sağlamak amacıyla teşkilatlandırmıştır.

Gaziyân-ı Rum (Gaziler ve Alpler): Eski Türklerde "yiğit, cesur" insanlara "alp" denilirdi. Türkler, Müslüman olduktan sonra bu kişiler "gazi" unvanıyla anılmaya başladılar. Gaza ve cihat ruhu ile hareket eden ve vatan uğruna canını bile vermekten çekinmeyen kahramanlara Gaziyân-ı Rum da denilmektedir.

Osmanlı Devleti, farklı milletleri altı asrı aşkın bir süre tek çatı altında toplayarak başarı ile yönetmiştir. Üç kıtaya hükmeden ve devrinin en güçlü devleti olarak anılan Osmanlı Devleti'nin bu başarısında uyguladığı sistemler ve politikalar etkili olmuştur. Bu sistemlerden bazıları şunlardır;

Gaza ve cihat anlayışı: Osmanlı Devleti zamanında fetihlerde gaza ve cihat anlayışı temel alınmıştır. İslam dinini korumak ya da yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaşa gaza adı verilir. Cihat ise Allah'ın dinini her tarafa ulaştırmak için yapılan her türlü faaliyet ve hareketi içine alır.

İstimâlet politikası: Osmanlı Devleti fethettiği topraklarda bulunan halkın dinine, örflerine, adetlerine, yaşam biçimlerine saygı göstermiş ve hoşgörülü davranmıştır. Bu hoşgörülü politikaya istimâlet politikası denir. İstimâlet politikasının amacı, fethedilen topraklardaki insanların devlete olan bağlılıklarını güçlendirmektir.

Millet sistemi: Osmanlı'da toplumun Müslim ve gayrimüslim olarak iki gruba ayrılmasına millet sistemi denir. Millet sistemi birçok dini, etnik ve kültürel grubu bünyesinde bulunduran Osmanlı Devleti'nde farklı dinlere mensup toplumları barış içerisinde yaşatmayı hedefleyen ve aynı zamanda bu dine mensup milletlerin örf ve adetlerini de muhafaza etmelerini sağlayan sistemin adıdır. Millet sistemi ile birlikte, Osmanlı topraklarında yaşayan gayrimüslim halkın İslam hukuku çerçevesinde hoşgörü ile yönetilmesi amaçlanmış ve bu toplumlar din ve mezheplerine göre teşkilatlandırılarak yönetilmiştir.

» İstanbul'un Fethi

Fethin Nedenleri

Siyasi Nedenler

- Bizans'ın sık sık şehzade-leri ve beylikleri Osmanlı Devleti üzerine kışkırtması
- İstanbul'un Bizans'ın elinde olmasının Osmanlı toprak bütünlüğünü bozması
- Bizans'ın sık sık Haçlıları Osmanlı Devleti üzerine kışkırtması
- Osmanlı Devleti'nin fetihlere çıktığında arkasında tehdit bırakmak istememesi

Ekonomik Neden

- Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan deniz ticaret yolunun kontrolünün sağlanmak istenmesi

Dini Neden

- Hz. Muhammed'in İstanbul'un alınması ile ilgili söylediği hadisin yerine getirilmek istenmesi

Yapılan Hazırlıklar

Osmanlı'nın Yaptığı Hazırlıklar

- Batıdan gelecek yardımları engellemek için Balkanlarda ordu bekletildi.
- Boğazdan gelecek yardımları önlemek için Rumeli Hisarı yapıldı.
- Surları yıkmak için "Şahi" adı verilen büyük toplar döktürüldü.
- Surlara yaklaşmak ve tırmanmak için yürüyen kuleler yapıldı.
- Şehri denizden kuşatmak için büyük bir donanma hazırlandı.
- 72 gemi bir gecede karadan yürütülerek Haliç'e indirildi.
- Anadolu ve Balkanlardaki devletlerle barış yapıldı.

Bizans'ın Yaptığı Hazırlıklar

- Haliç'in ağzını zincirle kapattı.
- İstanbul'u çevreleyen surları tamir ederek sağlamlaştırdı.
- Suda bile yanabilen Grejuva adlı silah hazırlandı.
- Avrupa devletlerinden yardım istedi.

Fethin Sonuçları

Fethin Türk Tarihi Açısından Sonuçları

- Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli toprak bütünlüğü sağlandı.
- Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan deniz ticaret yolu denetim altına alındı.
- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti oldu.
- II. Mehmed, "Fatih" unvanını aldı ve Osmanlı Devleti, Yükselme Dönemi'ne girdi.
- Osmanlı Devleti'nin İslam dünyasındaki saygınlığı arttı.

Fethin Dünya Tarihi Açısından Sonuçları

- Orta Çağ sona erdi, Yeni Çağ başladı.
- Ticaret yollarının Osmanlı Devleti'nin denetimi altına girmesi, Avrupa'da Coğrafi Keşiflerin başlamasına neden oldu.
- Surların yıkılması üzerine Avrupa'da derebeylik sistemi yıkılmaya başladı.
- İstanbul'dan ayrılıp İtalya'ya giden bilim insanları İtalya'da Rönesans hareketlerinin başlamasına öncülük ettiler.

Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'da korku içinde bekleyen Hristiyan halka seslenerek hiçbir şekilde canlarına, mallarına, dini inanış ve ibadetlerine dokunulmayacağını garanti etmiş ve hoşgörüsünü kanıtlamıştır.

Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'u fethettikten sonra şehri siyasi, ekonomik ve kültürel alanda bir dünya merkezi haline getirmeye çalıştı.

İnsanı Yaşat Ki Devlet Yaşasın

Kazanım Ders Notu - 6

» Fatih'in Aldığı Diğer Yerler

Anadolu'da Alınan Yerler

- Trabzon
- Sinop
- Amasra
- Konya
- Karaman
- Erzinçan

Balkanlarda Alınan Yerler

- Mora
- Eflak
- Boğdan
- Arnavutluk
- Sırbistan
- Bosna-Hersek

Denizlerde Alınan Yerler

- Kırım
- İmroz
- Taşoz
- Semadirek
- Eğriboz
- Kefalonya

» Yavuz Sultan Selim

Çevik, cesur ve sert bir kişiliğe sahip olduğu için “Yavuz” unvanı ile anılmıştır.

- Hükümdarlığının ilk yıllarında İran hükümdarı Şah İsmail'in Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışması nedeniyle 1514 yılında Çaldıran Savaşı'nı yapmıştır. Şah İsmail büyük bir mağlubiyet almıştır. Bu savaş ile doğudan gelen bu tehlike artık kalmamıştır.
- **Turnadağ Savaşı (1515)** ile Anadolu'daki son beylik olan Dulkadiroğulları Beyliği'ne son verdi ve Anadolu'da Türk siyasi birliğini kesin olarak sağladı.
- Mısır'da bulunan Memluk Türklerine yönelik Mısır Seferi'ni başlatmıştır.

Mısır Seferi'nin Sonuçları

Siyasi sonuçlar

- Suriye, Filistin ve Mısır, Osmanlı Devleti'nin kontrolüne geçti.
- Halifeliğin alınması ile yönetim şekli teokrasi oldu.

Ekonomik sonuçlar

- Baharat Yolu'nun kontrolü Osmanlı Devleti'ne geçti.

Dini sonuçlar

- Halifelik, kutsal topraklar ve emanetler Osmanlı Devleti'nin kontrolüne geçti.

» Kanuni Sultan Süleyman

- Osmanlı Devleti'nde 46 yıl ile en uzun süre tahtta kalan padişahdır.
- Adaleti ve yaptığı kanunlar sayesinde “Kanuni” unvanını almayı hak etti. Döneminde Osmanlı Devleti hem doğuda hem de batıda güçlü bir konuma geldi.
- 1521 yılında Orta Avrupa'nın kilidi durumundaki Belgrad'ı aldı.
- 1526 yılında Mohaç Savaşı'nda Macarları yenerek Macaristan'ı aldı.
- Avrupa Haçlı birliğini bozmak için Fransa'ya kapitülasyonlar (Ayrıcalık) verdi.
- Rodos Adası bu dönemde alınan önemli adalardandır.
- Preveze Deniz Savaşı'nı kazanarak Akdeniz'in kontrolünü ele geçirdi.
- Avusturya üzerine I. Viyana Kuşatması'nı düzenlediyse de başarılı olamadı.
- Ömrünün çoğu seferlerde geçti ve Zigetvar Seferi sırasında vefat etti.

» Denizlerdeki Fetihler

- Orhan Bey, Karesioğulları Beyliği'ni alarak ilk donanmaya sahip oldu.
- İlk tersane I. Beyazid tarafından Gelibolu'da yaptırıldı.
- İlk deniz savaşı Çelebi Mehmed Dönemi'nde Venedikliler ile yapıldı ancak başarılı olunamadı.
- Fatih, Ege Denizi'ndeki İmroz, Limni, Bozcaada, Eğriboz, Semadirek, Midilli ve Taşoz adalarını fethetti.
- Fatih, Karadeniz hakimiyeti için Amasra, Sinop, Trabzon ve Kırım'ı aldı.
- Fatih'in Kırım'ı almasıyla Karadeniz Türk gölü haline geldi ve İpek Yolu'nun denetimi Osmanlı'ya geçti.
- II. Beyazid Dönemi'nde ise Kili ve Akkırman Kalelerinin alınmasıyla karadan Kırım ile bağlantı kuruldu.
- Kanuni Dönemi'nde Akdeniz'de hakimiyeti sağlamak için önemli olan Rodos Adası alındı. Ayrıca Barbaros Hayreddin Paşa, Preveze Deniz Savaşı'nda (1538) Haçlı donanmasını yenerek Akdeniz'de üstünlüğün Osmanlı'ya geçmesini sağladı.
- II. Selim, Kıbrıs'ı fethederek Akdeniz'in doğusunun güvenliğini sağladı.

Avrupa'da Uyanış

Kazanım Ders Notu - 7

» Coğrafi Keşifler

15. ve 16. yüzyıllarda Avrupalılar tarafından yeni ticaret yollarının bulunması amacıyla başlatılan gezilere **Coğrafi Keşifler** denir.

Sebepleri

- Ticaret yollarının (İpek ve Baharat Yolu) Müslümanların eline geçmesi
- Doğu ülkelerinin zenginliklerine ulaşma isteği
- Coğrafya bilgisinin ilerlemesi
- Pusulanın geliştirilmesi
- Gemicilik sanatındaki ilerlemeler
- Efsane ve hurafelere inanmayan cesur gemicilerin yetişmesi

Keşifler ve Kâşifler

■ Bartelmi Diyaz	> Ümit Burnu'nu keşfetti (1487).
■ Kristof Kolomb	> Amerika kıtasını keşfetti (1492).
■ Portekizli Vasko dö Gama	> Hint deniz yolunu keşfetti (1498).
■ Ameriko Vespuçi	> Amerika'nın yeni bir kıta olduğunu keşfetti (1507).
■ Macellan	> Dünya'nın dolaşılması (1522).

Başlangıçta Portekizliler ve İspanyollar tarafından başlatılan Coğrafi Keşifler, özellikle İngilizler, Fransızlar ve Hollandalılar tarafından tamamlanmıştır.

Coğrafi Keşiflerin Sonuçları

- Hristiyanlık yeni keşfedilen yerlere yayıldı.
- Dünya'nın dolaşılması ile Dünya'nın yuvarlak olduğu ispatlandı.
- Keşfedilen yerlerdeki bitki ve hayvan türleri tanındı.
- Avrupalıların, keşfettikleri yerleri sömürgeleştirmesiyle sömürgecilik başladı.
- Akdeniz limanları ile Baharat ve İpek Yolu önemini kaybederken Atlas Okyanusu kıyısındaki limanlar önem kazandı. Bu durum Osmanlı'yı olumsuz etkilemiştir.
- Yeni keşfedilen ülkelerde bol miktarda bulunan altın ve gümüş gibi değerli madenler Avrupa'ya getirildi. Avrupa'da ticaretle uğraşan kişiler (Burjuva sınıfı) zenginleşti.
- Zenginleşen Avrupalılar, kültür ve sanat hareketlerini desteklediler. Böylece Avrupa'da Rönesans'ın doğmasına ortam hazırlanmış oldu.

» Rönesans

"Yeniden doğuş" anlamına gelir. 15. ve 16. yüzyıllarda Avrupa'da edebiyat, bilim ve güzel sanatlar alanında meydana gelen gelişmelere verilen addır.

Nedenleri

- Coğrafi Keşiflerle birlikte bilim ve sanata önem veren mesen sınıfının ortaya çıkması
- Eski Helen ve Roma dönemine ait eserlerin incelenmesi
- Kağıt ve matbaanın öğrenilmesiyle birlikte okuma-yazma oranının artması
- İstanbul'un fethinden sonra İtalya'ya kaçan bilginlerin İtalya'da yapmış oldukları çalışmalar
- Avrupa'nın İslami bilimsel eserleri kendi dillerine çevirmeleri

Rönesans ilk olarak İtalya'da ortaya çıkmıştır.

İtalya'da başlayan Rönesans hareketleri, bütün Avrupa'ya yayılmıştır. Rönesans hareketleri Fransa ve Polonya'da bilim, İngiltere ve İspanya'da edebiyat, Almanya'da din alanında etkili olmuştur.

Rönesans Döneminin Bazı Önemli Temsilcileri

İtalya'da; Nikola Makyevel, Leonardo da Vinci, Mikelanj, Donatello, Rafael

Fransa'da; Albert Dürer, Francis Bacon, Montaigne

İngiltere'de; William Shakespeare

İspanya'da; Cervantes

Sonuçları

- Orta Çağ'ın skolastik düşüncesi yıkılırken yerine serbest ve bilimsel düşünce doğdu.
- Reform hareketlerine zemin hazırladı.
- Hristiyanlığın sanat ve düşünce üzerindeki baskısı sona erdi.
- Mimari, bilim, sanat ve edebiyatta pek çok yeni eserler verildi.
- Avrupa'da bilimsel gelişmelerin önü açıldı.
- Aydınlanma Çağı'na zemin hazırladı.

Avrupa'da Uyanış

Kazanım Ders Notu - 7

» Reform Hareketleri

Kelime anlamı olarak düzeltme, yenileme anlamına gelmektedir.

16. yüzyılda Avrupa ülkelerinde Hristiyanlığın Katolik mezhebinde meydana gelen dini düzenleme ve yeniliklere **Reform** denir.

Nedenleri

- Kağıt ve matbaayla birlikte okur yazar oranının artması
- İncil'in farklı dillere çevrilmesi sonucu İncil'in asıl içeriğinin öğrenilmesi ve din adamlarına olan güvenin azalması
- Katolik kilisesinin bozulması ve dini kendi çıkarları için kullanması
- Rönesans hareketleriyle birlikte düşünce özgürlüğünün oluşması

Reform hareketleri Martin Luther tarafından ilk kez Almanya'da başlatılmıştır.

Martin Luther, kilisenin uygulamalarına karşı çıkmıştır. Buna karşılık kilise, Martin Luther'i dinden çıkarmış ve ölüme mahkûm etmiştir. Martin Luther, Katolik kilisesinin bu kararını protesto ettiği için Luther taraftarlarına "**Protestan**" denilmiştir. Böylece Protestanlık mezhebi doğmuştur.

Reform sonucunda; **Almanya'da Protestanlık, Fransa'da Kalvenizm, İngiltere'de Anglikanizm mezhepleri ortaya çıkmıştır.**

Sonuçları

- Avrupa'da yeni mezhepler ortaya çıkmış ve mezhep birliği bozulmuştur.
- Katolik kilisesine ve din adamlarına olan güven azalmıştır.
- Kilisenin elinde bulunan eğitim sistemi, laik bir şekle dönüştürülmüştür.
- Kilisenin elinde bulunan topraklar ve mallar halk tarafından paylaşılmıştır.
- Avrupa'da bilimin ve düşüncenin önündeki dini engeller ortadan kalkmıştır.

Osmanlı Devleti ,Reform hareketlerinden olumlu etkilenmiştir. Çünkü Reformla birlikte Avrupa'da mezhep birliğinin bozulması ve mezhep savaşlarının başlaması, Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa'daki ilerleyişini kolaylaştırmıştır.

» Aydınlanma Çağı

Rönesans ve Reform hareketlerinin etkisiyle XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Avrupa'da bilim, sanat, felsefe ve siyaset alanlarında gelişmelerin yaşandığı döneme **Aydınlanma Çağı** denir.

Aydınlanma Çağı'nın Sonuçları

- Aydınlanma Çağı'nda her konuda aklın üstünlüğüne, bilimsel araştırmalarda doğayı incelemeye, deney ve gözlem yapmaya önem verildi.
- Aydınlanma Çağı düşünürleri hemen hemen her konuyu incelediler. Toplum, doğa, insan, siyaset, ekonomi ve tarih alanında yeni fikirler ve düşünürler ortaya çıktı.
- İnsan hakları, hümanizm (İnsan sevgisi) gibi düşünceler gelişmiştir.
- Aydınlanma Çağı'nda meydana gelen bilim ve teknolojiye gelişmeler Sanayi İnkılabı ve Fransız İhtilali gibi evrensel sonuçları olan olayların temelini oluşturmuştur.
- Bu dönemde birçok bilim insanı fikirleri ve düşünceleriyle bilime katkıda bulundular.
- **Newton**, fizik ve matematik alanında çalışmalar yapmıştır.
- **Kopernik**, evrende Güneş merkezli bir sistem olduğunu ve Güneş'in Dünya etrafında değil, Dünya'nın Güneş etrafında döndüğünü ispatlamıştır.
- **Galileo**, Dünya'nın yuvarlak olduğunu ispatlayarak kilise tarafından benimsenen Dünya'nın düz olduğu görüşünü yıkmıştır.
- **Descartes**, bilimsel bilgiye ancak matematikle ulaşabileceğini öne sürmüş ve analitik geometriyi geliştirmiştir.
- **Jean Jacques Rousseau**, baskıcı düşüncelere karşı çıkarak demokrasinin doğmasına ve gelişmesine katkıda bulunmuştur.
- **Mozart** ve **Bach** müzik alanında dünyaca bilinen eserler vermişlerdir.

Batı'da yaşanan bilimsel gelişmeler, Avrupa'yı Aydınlanma Çağı'na hazırlarken Osmanlı Devleti'nde tam tersi bir durum yaşanmıştır. XV. ve XVI. yüzyıllarda bilimde zirvede olan Osmanlı Devleti, XVII. yüzyıldan itibaren gerilemeye başladı. Eğitim kurumlarında yavaş yavaş pozitif bilimlere yönelik çalışmalar azaldı.

Avrupa'da Uyanış

Kazanım Ders Notu - 7

» Sanayi İnkılabı

18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın başları arasında İngiltere'de başlayan, hayvan ve insan gücü yerine buhar gücüyle çalışan makinelerin kullanılmasıyla başlayan sürece "Sanayi İnkılabı" denilmektedir.

Sanayi İnkılabı, İngiltere'de başladı ve Avrupa ülkelerine yayıldı.

Aydınlanma Çağı'ndaki bilim insanları, bilim ve teknoloji alanında önemli buluşlar yaptılar. Bu buluşların üretim alanında kullanılmasıyla "Sanayi İnkılâbı" gerçekleşmiş oldu.

Sanayi İnkılabının Sonuçları

- El tezgahlarından fabrikalara geçildi.
- İnsan ve hayvan gücünün yerini makineler aldı.
- İnsan gücüne duyulan ihtiyacın azalması ile köyden kente göçler oldu.
- Fabrikalarda çalışan kişi sayısı artınca işçi sınıfı ortaya çıktı.
- Çocuk, kadın ve işçilerin zor şartlarda düşük ücretle çalıştırılması sonucunda işçi haklarını korumak için sendikalar kuruldu.
- Fabrikalarda hızlı üretim ile birlikte ham maddeye ihtiyaç arttı.
- Seri üretimle beraber üretim fazlası malları satmak için pazara ihtiyaç duyuldu. Bu yüzden sömürgecilik faaliyetleri hız kazandı.
- Ham madde ve pazar arayışı, ekonomik rekabete, bu da Birinci Dünya Savaşı'na neden oldu.

Sanayi İnkılabı sonrasında Avrupalı devletler fabrikalarda ucuz ve seri üretim gerçekleştiren Osmanlı Devleti atölye gibi küçük işletmelerde üretim yapmaktaydı. Daha yüksek fiyata mal olan yerli ürünlerin Avrupalı ürünlerle rekabet gücü azaldı. Bu durum Osmanlı topraklarını Avrupalı devletler açısından ham madde temin edilecek bir kaynak ve aynı zamanda üretilen malların satılacağı bir pazar haline getirdi.

» Fransız İhtilali

Fransız İhtilali, 18. yüzyılda yetişen ve aydınlanma felsefesinin öncüsü olan aydınların monarşi yönetimi yerine insanların refahını ve mutluluğunu temel alan yeni bir devlet düzeniyle ilgili düşüncelerini benimseyen Fransız halkının krala ve uygulamalarına karşı çıkmasıyla 1789 yılında ortaya çıkan bir ayaklanmadır.

Fransız İhtilali'nin başlamasına neden olan gelişmeler

- Rönesans, Reform ve Aydınlanma Çağı ile özgür düşünce fikrinin yayılması
- Burjuva sınıfının söz sahibi olmaya başlaması
- Reform hareketleriyle kilisenin gücünü yitirmesi
- Toplumda gelir adaletsizliği
- Toplumsal ve siyasal reform isteyen düşünürlerin halkı bilinçlendirmesi

Fransız İhtilali'nin Sonuçları

- Yeni Çağ kapanmış, Yakın Çağ başlamıştır.
- Mutlak monarşi yıkılmış, cumhuriyet ilan edilmiştir.
- Adalet, eşitlik, özgürlük, insan hakları, demokrasi, milli irade ve milliyetçilik gibi düşünceler ortaya çıkmıştır.
- Bu düşünceler önce Avrupa'da, daha sonra da bütün dünyada etkili olmuştur.
- Milliyetçilik düşüncesi çok uluslu imparatorluklarda azınlık isyanlarına ve çok uluslu imparatorlukların parçalanmasına neden olmuştur.

Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'ne Etkileri

- Fransız İhtilali ile ortaya çıkan adalet, eşitlik, özgürlük, demokrasi gibi ilkeler Osmanlı Devleti'nde de etkili olmuş, Tanzimat ve Islahat Fermanları, I. ve II. Meşrutiyet gibi demokratikleşme ıslahatlarının yapılmasını zorunlu kılmıştır.
- Fransız İhtilali ile ortaya çıkan milliyetçilik akımı, Osmanlı gibi çok uluslu devletlerde isyanlara neden oldu. Çünkü milliyetçilik akımı, her milletin kendi devletini kurmasını öngörüyordu. Milliyetçilik akımının etkisi ve Avrupalı devletlerin kışkırtmalarıyla özellikle Balkanlarda azınlık isyanları ortaya çıktı. Bu durum Osmanlı Devleti'nin parçalanmasına neden oldu.

Değişen Dünyada Değişen Osmanlı

Kazanım Ders Notu - 8

» İslahat Nedir?

- **İslahat**; daha iyi duruma getirmek için değişiklik, düzeltme ya da iyileştirme yapmak demektir.
- Avrupa'ya karşı askerî üstünlüğünü kaybeden Osmanlı Devleti, yeni fetihler yapamayınca ekonomisi daha da bozuldu.
- Bu duruma çözüm bulmak amacıyla XVII. yüzyılda padişahlar ve bazı devlet adamları çareler aramaya başladı.
- Bunun için birçok devlet adamına raporlar hazırlatıldı. Bu raporların en önemlilerinden bir tanesi de **Koçibey Risalesi**'dir.
- XVII. yüzyıldaki padişahlar her ne kadar ıslahatlar yapsa da yapılan yenilikler süreklilik göstermemiş ve kalıcı olmamıştır.

» Lale Devri

1718 Pasarofça Antlaşması ile başlayıp 1730 Patrona Halil İsyanı'na kadar devam eden, Avru'dan yenilikler alınan, zevk ve sefa dönemi olarak bilinen döneme **Lale Devri** denir.

Lale Devri Yenilikleri

- Avrupa'da ilk kez geçici elçilikler oluşturulmuştur. Bunun sebebi Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmektir.
- İlk kez çiçek aşısı uygulanmıştır.
- Çini atölyeleri açılmıştır.
- 1720 yılında tulumbacıların yerine itfaiye teşkilatı kurulmuştur. İtfaiye teşkilatı, Osmanlı tarihinde Batı örnek alınarak kurulan ilk teşkilattır.
- Lale Devri'nde Said Efendi ile İbrahim Müteferrika, 1727'de ilk Osmanlı matbaasını kurmuştur. Matbaa sayesinde kitap sayısı artmış ve bilginin yayılması kolaylaşmıştır.
- Lale Devri'nde ilk defa Yalova'da kâğıt, İstanbul'da kumaş fabrikası kurulmuştur.
- Lale Devri'nin ilk mimari eserlerinden biri III. Ahmed Çeşmesi'dir. Bu çeşme geleneksel Türk çini işçiliğinin en güzel örneklerinden biri olmuştur.

Önemli: Lale Devri, Avrupa'nın üstünlüğünü kabul edip ilk kez örnek aldığımız dönemdir.

» 3. Selim Dönemi Yenilikleri

- Osmanlı'da köklü, radikal anlamda ıslahat yapan ilk padişah III. Selim'dir.
- Yapmış olduğu yeniliklerin tümüne "Yeni Düzen" anlamına gelen "Nizam-ı Cedid" yenilikleri denilmiştir.
- Nizam-ı Cedid adıyla bir ordu kurdu.
- Bu ordu için Selimiye ve Levent kışlalarını inşa ettirdi.
- Bu ordunun ihtiyaçları için İrad-ı Cedid adıyla bir hazine oluşturdu.
- Fransızca, resmi yabancı dil olarak kabul edildi.
- Avrupa başkentlerinde (Paris, Londra, Berlin, Viyana) daimi elçilikler açıldı.
- İlk devlet matbaası kuruldu.
- III. Selim, Kabakçı Mustafa İsyanı ile tahttan indirilmiştir.

» 2. Mahmut Dönemi Yenilikleri

Sened-i İttifak: Sultan II. Mahmud'un tımar sisteminin bozulmasından sonra asker ve vergi toplama işini üstlenen ve zamanla güç kazanan âyanlarla imzaladığı sözleşmedir. Bu sözleşme ile ilk kez bir padişah yönettiği insanlara taviz vermiştir.

Bu dönemde yapılan bazı yenilikler

- Divan-ı Hümayun'u kaldırıp Nazırlıkları (Bakanlık) kurdu. (Yönetim)
- Memurlara pantolon, setre ve fes zorunluluğu getirdi. (Yönetim)
- Devlet dairelerine kendi resmini astıran ilk padişah'tır. (Yönetim)
- Türk tarihindeki ilk nüfus sayımını yaptırdı. Sadece Müslüman erkekler sayıldı. (Yönetim)
- Tımar sistemi kaldırılarak memurlara maaş bağlandı. (Yönetim)
- 1826'da Yeniçeri Ocağı'nı kaldırarak yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye adıyla yeni bir ordu kurdu. (Askeri)
- İstanbul'da ilköğretim zorunlu hale getirildi. (Eğitim, kültürel)
- İlk kez Avrupa'ya öğrenciler gönderildi. (Eğitim, kültürel)
- İlk Türkçe resmi gazete olan Takvim-i Vakayi çıkarıldı. (Yönetim, Kültürel)
- Yerli malı kullanılması teşvik edildi. (Ekonomik, iktisadi, mâli)

Değişen Dünyada Değişen Osmanlı

Kazanım Ders Notu - 8

» Tanzimat Dönemi

Tarihimizde Tanzimat Fermanı (1839) ile başlayıp I. Meşrutiyet'in (1876) ilanına kadar süren döneme **Tanzimat Dönemi** denir.

Tanzimat Fermanı ile devletin siyasi, sosyal, askerî ve kültürel alanlarda kötüyü gidişini önlemek için daha geniş kapsamlı yenilikler yapılmıştır.

Tanzimat Fermanı'nın Maddeleri

- Herkesin mal, can, namus ve hürriyetine saygı duyulacak.
- Herkes kanun önünde eşit olacak.
- Herkesin gelirine göre vergi alınacak.
- Askerlik, ocak şekline vatandaşlık görevi haline getirilecek ve belli esaslara bağlanacak.
- Özel mülkiyet hakkı verilecek.
- Açık mahkemede ve eşit şartlarda yargılanma hakkı verilecek.

Islahat Fermanı

- 1856 yılında Islahat Fermanı ilan edilmiştir. Bu fermanla yabancı devletlerin ülkenin iç işlerine karışmasını önlemek ve azınlıkların devlete bağlılıklarını kuvvetlendirmek amaçlanmıştır.
- Ancak her ne kadar azınlıklara bu ferman ile haklar verilse de azınlıkların isyan etmesi önlenememiş ve devletin dağılma süreci devam etmiştir.

» 19. Yüzyıldaki Diğer Önemli Olay, Gelişme ve Yenilikler

İletişim ve Haberleşme Alanında Yapılan Bazı Islahatlar

- 1840 yılında Posta Nezareti kuruldu.
- 1854 yılında Kırım Savaşı sırasında ilk telgraf hattı kullanıldı.
- 1870 yılında Telgraf Müdürlüğü kuruldu.

Ulaşım Alanında Yapılan Bazı Islahatlar

- 1827 yılında İngiltere'den ilk buharlı gemi satın alındı.
- 1851 yılında vapur seferlerini düzenli hale getirmek için Şirket-i Hayriye kuruldu.
- 1856 yılında İzmir-Aydın arasında ilk demir yolu hattı inşa edildi.
- 1888 yılında İstanbul'u Avrupa'ya bağlayan demir yolu hattı açıldı.

Ekonomi Alanında Yapılan Bazı Islahatlar

- 1863 yılında Osmanlı'nın Niş valisi Mithat Paşa tarafından Memleket Sandıkları oluşturuldu.
- 1888 yılında Memleket Sandıkları, Ziraat Bankasına dönüştürüldü.

Eğitim ve Kültür Alanında Yapılan Bazı Islahatlar

- 1863 yılında babası ölmüş maddi durumu zayıf çocukların eğitimi için Darüşşafaka Cemiyeti açıldı.
- 1868 yılında Mekteb-i Sultânî (Galatasaray Lisesi) açıldı.

Osmanlı Ekonomisinin Çöküşünde Rolü Olan Gelişmeler

1838'de imzalanan **Balta Limanı Ticaret Anlaşması** ile yabancıların serbestçe ticaret yapabilmelerine imkân sağlandı. Bu durum yerli esnafın iflas etmesine, Osmanlı ekonomisinin olumsuz etkilenmesine ve dışa bağımlı hale gelmesine neden oldu. XIX. yüzyılda Avrupalı devletlerden yüksek faizle borç alınarak giderler karşılanmaya çalışıldı. **İlk kez Kırım Savaşı sırasında alınan borçlar** büyük oranda israf edildi. Devlet, otuz yıl içinde borçlarının faizini dahi ödeyemez hâle gelerek iflas etti. Osmanlı Devleti'nin iflasını duyurmasıyla alacaklı devletler bir araya gelerek **Düyûn-u Umûmiye** adında uluslararası bir teşkilat kurdular (1881). Osmanlı gelir kaynaklarının büyük bir kısmına el koyan bu teşkilat, vergileri topluyor ve alacaklı devletler arasında paylaşıyordu. Osmanlı Devleti, kapitülasyonlar ve Düyûn-u Umûmiye Teşkilatının etkisiyle ekonomik bağımsızlığını kaybetti. Bu durum devletin siyasi bağımsızlığına da zarar verdi.

Osmanlı'dan Kalan Mirasımız

Kazanım Ders Notu - 9

» Seyyahların Gözünde Osmanlı

Osmanlı Devleti, hâkimiyet kurduğu coğrafyada ve bu coğrafyanın çevresinde yaşayan farklı milletlerin kültürlerini etkilediği gibi kendisi bu milletlerin kültüründen etkilenmiştir.

Osmanlı kültürünün bu zenginliği topraklarında dolaşan yerli ve yabancı seyyahların dikkatini çekmiştir.

Gezmeyi kendine iş edinen kişiye “seyyah”; seyyahların gezip gördüğü yerleri anlattığı, çizdiği eserlerine “seyahatname” denir.

Seyyahlar sayesinde insanlar gezip göremediği yerleri, kişileri, kültürleri tanıma fırsatı bulmuşlardır. Osmanlı'da seyyah denilince akla ilk gelen kişi Evliya Çelebi'dir.

Osmanlı topraklarına gelen seyyahlar yazdıkları eserlerde Türklerin;

- Konukseverlikleri
- Yemekleri, ikramları ve kahvesi
- Dini bayramları
- Gelenek ve görenekleri
- Temizliğe verdikleri önem
- Yaşlılara gösterdikleri saygı
- Yaptıkları sporlar
- Çevreye verdikleri önem
- Hayvan sevgisi
- Hayırseverlikleri
- Mimari eserleri
- Aile yapısı gibi konular hakkında bilgi vermişlerdir.

» Osmanlı'da Kültür ve Sanat

- Osmanlı sanatında mimari eserler ön plana çıkar. Osmanlı mimarlarının yaptığı camiler, medreseler, köprüler, hamamlar, imarethaneler çağının üstün estetik anlayışını yansıtır.
- Osmanlı Devleti, mimari eserlerinde hayvanları korumayı da ihmal etmemiştir. Kuşlar için büyük yapıların çatılarına ya da duvarlarına kuş evleri, sarayları yapılmıştır. Mezar taşlarına kuşların su içebileceği bölümler yaptırmıştır.

Türk Kahvesi

Osmanlı Devleti'nin kahve ile tanışması yaklaşık 450 yıl önce kahvenin Yemen'den saraya getirilmesiyle başlamıştır. Türkler tarafından bulunan yepyeni hazırlama metodu sayesinde kahve, “Türk kahvesi” adını almıştır.

Çini

Çini, toprağın pişirildikten sonra şekil verilip tabak, vazo ve sürahi gibi eşyalar üretilmesine dayalı bir el sanatıdır. Osmanlı Devleti'nde çini iç ve dış mimari süslemesinde kullanılmıştır.

Ebru

Ebru, kıvamlı suyun üzerine gül dalı ve at kılından fırçalar yardımıyla sığır ödü ilave edilerek ayarlanmış, suda erimez boyaların yüzeye serpilip kâğıda alınmasıyla oluşan süsleme sanatıdır.

Hat

Hat, güzel yazı yazma ve süsleme sanatıdır. Bu işi yapanlara da hattat denir. Hat sanatı mimaride, süsleme ve yazılı eserlerde kullanılmıştır.

Zimem defteri

Osmanlı Devleti'nde ramazan ayı gelince şehrin zenginleri, esnafları dolaşır ve “zimem defteri” denilen borç defterinin bir kısmını veya tamamını satın alırlardı. Borç ödeyen kişi kimin borcunu ödediğini, borcu ödenen kişi de hayır sahibinin kim olduğunu bilmezmiş. Bu güzel adetle zenginin mağrur olmadan vermesi, fakirin mahcup olmadan alması sağlanırdı.

7.SINIF 3.ÜNİTE DERS NOTLARI

Nereye Yerleşelim

Kazanım Ders Notu - 10

» Yerleşmeyi Etkileyen Unsurlar

Geçmişten beri insanlar, yiyecek ve su ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, kendilerini güvende hissedebilecekleri yerlere yerleşmeyi tercih etmişlerdir.

İnsanların yerleşim yeri olarak tercih ettiği yerleri doğal ve beşeri faktörler belirlemektedir.

Doğal Faktör: Doğal olarak gerçekleşen, kendiliğinden oluşan faktörlerdir.

Beşeri Faktör: Doğal olmayan, insan eliyle gerçekleştirilen faktörlerdir.

Yerleşmeyi Etkileyen Doğal Faktörler

- İklim özellikleri
- Yer şekilleri
- Bitki örtüsü
- Yer altı kaynakları
- Su kaynakları

Yerleşmeyi Etkileyen Beşeri Faktörler

- Tarım
- Sanayi
- Ticaret
- Turizm
- Ulaşım
- Madencilik
- Hayvancılık
- Sosyal ve kültürel etkenler

» Türkiye'de Nüfusun Dağılışı Etkileyen Faktörler

- Ülkemiz, doğal ve beşerî koşullar yönünden farklı özelliklere sahiptir. Ülkemizde yerleşmeye çok elverişli alanlar bulunduğu gibi elverişli olmayan alanlar da bulunmaktadır. Bu nedenle nüfusun dağılışı ülkemizin her yerinde aynı değildir.

- **Yer şekilleri** ve iklim arasında bir ilişki vardır. Sıcaklığın düşük olduğu yüksek dağlar ve platolar ile yağışın az olduğu alanlar, yerleşmelerin az olduğu yerlerdir.

Örnek: Doğu Anadolu'da yükseltinin fazla oluşu, dağlık alanların geniş yer kaplaması ve karasallık yerleşmeyi olumsuz etkilemektedir.

- Yerleşmeyi etkileyen diğer bir unsur da **iklimdir**. İklimin ılıman olduğu yerlerde nüfus fazla iken, iklimin karasal ve sert olduğu yerlerde ise nüfus azdır. Nüfusumuzun büyük bir kısmı, **iklim** koşulları elverişli olan kıyı kesimlerinde toplanmıştır.

- **Su kaynaklarına** yakın yerler yerleşime uygun yerlerdir. Suyun az olduğu yerlerde yerleşim birimleri ve nüfus da azdır. **Örnek:** Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin geçtiği Çukurova'da nüfus yoğundur.

- Ülkemizin nüfus dağılımını etkileyen en önemli beşeri faktör **sanayileşmedir**. Nüfusumuzun önemli bir kısmı, sanayinin geliştiği yerlerde toplanmıştır. Önemli sanayi merkezleri olan İstanbul, Bursa, İzmit ve İzmir'in nüfus yoğunlukları fazladır.

- Ülkemizde **tarıma** elverişli verimli düzlüklerin bulunduğu yerler yerleşim alanı olarak daha fazla tercih edilmektedir.

- **Ulaşım** yollarına yakın yerlerde bulunan yerleşim birimleri daha fazla gelişmiştir.

- **Turizm**, ülkemizde yerleşmeyi etkileyen diğer bir beşeri faktördür. Ege ve Akdeniz kıyılarımızın deniz turizmine uygun olması, bu illerimizin nüfus yoğunluğunun özellikle yaz aylarında artmasına neden olmaktadır.

- **Maden çıkarılan ve işletilen yerler**, hızla büyüme ve gelişme potansiyeline sahiptir. Zonguldak ve Batman buna örnektir.

- Bazı illerimizin hızlı nüfus artışında birden fazla faktör etkili olmaktadır. Örneğin İstanbul'un gelişmesinde iklim ve yeryüzü şekilleri gibi doğal faktörlerin yanında sanayi, ticaret, turizm, ulaşım gibi beşeri faktörler de etkili olmuştur.

Tablo ve Grafiklerle Ülkemiz

Kazanım Ders Notu - 11

» Niçin Nüfus Sayımı Yapılır?

- Türk tarihinde ilk nüfus sayımı **1831 yılın-da Osmanlı padişahı II. Mahmut** tarafından yaptırılmıştır. **Cumhuriyet tarihinde ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır.**
- 2007 yılından itibaren ülkemizde ADNKS sayesinde nüfusumuzun özellikleri T.C. kimlik numarası ile elektronik ortamda öğrenilmektedir.
- Ülkemizde nüfus sayımlarını **Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)** yapmaktadır.

Nüfus Sayımının Amaçları

- Ülkede yaşayan nüfus miktarını
- Ülkenin nüfus artış hızını
- Ülke içindeki nüfus dağılışını
- Nüfus yoğunluğunu
- Nüfusun yaş, cinsiyet, eğitim, çalışma gibi özelliklerini
- Eğitim, sağlık, ulaşım vb. ihtiyaçlarını belirlemek ve buna göre yatırım yapmaktır.

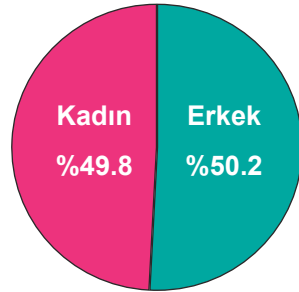
Nüfus Sayımlarıyla Tespit Edilen Bilgiler

- Nüfusun sayısı ve yoğunluğu
- Nüfusun artışı - azalışı
- Kır - kent nüfusu
- Nüfusun yaş ve cinsiyet durumu
- Nüfusun öğrenim durumu
- Nüfusun okuryazarlık oranı
- Nüfusun medeni durumu
- Doğum ve ölüm oranları
- Çalışan nüfusun sektörlere dağılımı

» Grafiklerle Türkiye Nüfusunun Özellikleri (2018 TÜİK verileri baz alınmıştır)

- **31 Aralık 2018 tarih itibarıyla** ülkemizin nüfusu TÜİK verilerine göre **82 milyon 3 bin 882** kişiden oluşmaktadır.
- **Nüfus yoğunluğu** olarak ifade edilen "bir kilometrekareye düşen kişi sayısı" 2018 yılında **107 kişiye yükseldi.**
- Yıllık nüfus artış hızımız, 2017'de binde 12,4 iken **2018'de binde 14,7'ye çıktı.**

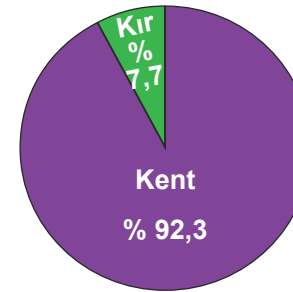
Nüfusun Cinsiyet Durumu - 2018

İlk 5 İlimiz

Nüfusu fazla	Yoğunluğu fazla
İstanbul	İstanbul
Ankara	Kocaeli
İzmir	İzmir
Bursa	Yalova
Antalya	Gaziantep

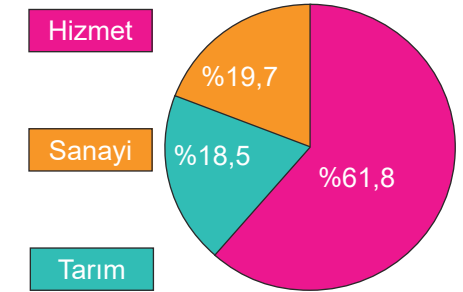
Kır - Kent Nüfus Oranı - 2018

İlk 5 İlimiz

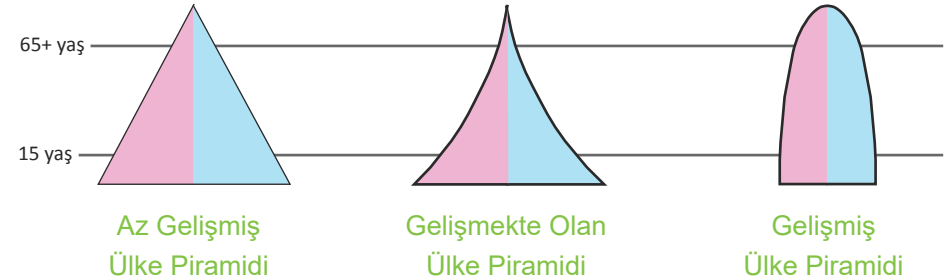
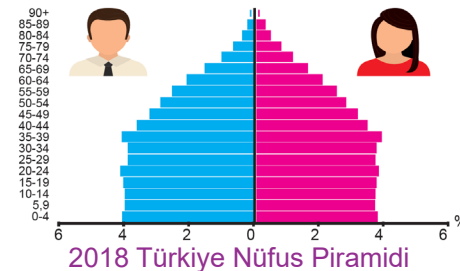
Nüfusu az	Yoğunluğu az
Bayburt	Tunceli
Tunceli	Erzincan
Ardahan	Ardahan
Kilis	Bayburt
Gümüşhane	Sivas

Nüfusun Çalışma Durumu - 2018

2018 yılı istihdam edilen nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımına baktığımızda ülkemiz nüfusunun çoğunluğunun hizmet sektöründe çalıştığı görülmektedir. Bu durum **ülkemizin gelişmiş bir ülke olduğunun göstergesidir.**

Nüfus piramitleri nüfusun cinsiyet, yaş, çalışan nüfus, tüketici nüfus, ortalama yaşam süresini göstermeye yarayan grafiklerdir.

Doğduğun Yer mi, Doyduğun Yer mi?

Kazanım Ders Notu - 12

» Göç Nedir?

İnsanların bir yerden başka bir yere çeşitli nedenlerden dolayı geçici (mevsimlik) ya da kalıcı (sürekli) olarak taşınmasına göç denir.

Göçlere neden olan faktörleri şu başlıklar altında toplayabiliriz.

Doğal Nedenler

- Deprem
- Kuraklık
- Volkanik olaylar
- Sel
- Heyelan
- Erozyon vb.

Ekonomik Nedenler

- İş bulma
- Ticaret
- Turizm (çalışmak için)
- Tayin vb.

Sosyal Nedenler

- Din
- Miras
- Kan davası
- Sağlık
- Turizm (eğlenme)
- Eğitim vb.

Siyasi nedenler

- Mübadele
- Terör
- İşgaller
- Savaş vb.

» Göç Çeşitleri

Oluşum Nedenlerine Göre

- Gönüllü göç
- Zorunlu göç

Süresine Göre

- Sürekli (Kalıcı) göç
- Geçici (Mevsimlik) göç

İç göç: Ülke sınırları içerisinde gerçekleşen göçlerdir.

- İç göçler genellikle kırdan kente doğru yapılmaktadır.
- Göçlere neden olan en önemli faktör ekonomik sebeplerdir.
- İç göçler sonucunda ülke nüfusunda artma ve azalma yaşanmaz.
- Ülkemizde iç göçler genellikle iç ve doğu kesimlerden kıyı ve batı kesimlere doğru yapılmaktadır.

İç Göçlerin Nedenleri

- Kırsal alanda nüfus artışının yüksek olması
- Miras yoluyla toprakların küçülmesi
- Tarımda makine kullanımının yaygınlaşması
- Köylerde eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel imkanların kısıtlı olması
- İklim ve yeryüzü şekillerinin olumsuz etkisi
- Kırsal alanda işsizliğin artması vb.

İç Göçlerin Sonuçları

- Ülke içinde nüfus dengesiz dağılır.
- Kır nüfusu azalır, kent nüfusu artar.
- Kentlerde konut sıkıntısı yaşanır.
- Kentlerde düzensiz yapılaşma (gecekondulaşma) görülür.
- Şehirlerde ulaşım sıkıntısı artar.
- Fabrikalar şehir içinde kalır ve çevre kirliliği artar.
- Kentlerde işsizlik artar.
- Kentlerde altyapı hizmetlerinde aksaklıklar görülür.
- Kentlerde eğitim ve sağlıkta kalabalıktan dolayı sıkıntılar yaşanır.

Mesafesine Göre

- İç göç
- Dış göç

Yapıldığı yerin özelliğine göre

- Kırdan Kente
- Kentten Kıra
- Kırdan Kıra
- Kentten Kente

Dış göç: Ülke sınırları dışına doğru yapılan göçlerdir.

- Dış göç ülkemizden başka ülkelere olabileceği gibi başka ülkelere de ülkemize doğru da olabilmektedir.

Dış Göç Çeşitleri

- İşçi göçü
- Mübadele
- Beyin göçü
- İltica (Sığınma)
- Gönüllü göç (Eğitim vb.)

Dış Göçlerin Sonuçları

- Göç alan ülkede nüfus artar, göç veren ülkede nüfus azalır.
- Ülkeler arası siyasi, kültürel ve ekonomik etkileşim meydana gelir.

Beyin Göçü: Bir ülkede iyi eğitim almış, üreten, kalifiye, nitelikli, seçkin, profesyonel ve yetenekli kişilerin (Doktor, bilim insanı, mühendis vb.) kendi ülkelerinde yeterli imkanların olmaması ve gerekli desteğin verilmemesinden dolayı araştırma ya da çalışma yapmak amacıyla en verimli dönemlerinde gelişmiş ülkelere gitmeleriyle oluşan göçtür. Beyin göçü veren ülkelerin gelişimi yavaşlar.

Mübadele: Ülkeler arasında insanların karşılıklı yer değiştirilmesidir. Tarihimizde 1923 – 1930 yılları arasında Yunanistan ile aramızda nüfus değişimi yapılmıştır.

Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğüm Var

Kazanım Ders Notu - 13

» Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti

İnsanların istediği yere seyahat edebilme ve yerleşme hakkı vardır. Yerleşme ve seyahat hürriyetimiz İnsan Hakları Bildirgesi ve Anayasa'mız tarafından güvence altına alınmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 13. maddesi (Seyahat Özgürlüğü)

- Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.
- Herkes kendi ülkesi de dahil olmak üzere herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir.

Anayasamızın 23.maddesi (Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti)

Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması gereği sınırlanabilir. Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.

- Vatandaşlarımız ülke içinde istedikleri yerlere seyahat edebilir ve yerleşebilir. Bu hak, yasalarla güvence altına alınmıştır. Ancak bazen yasalar çerçevesinde bazen de doğal etkenler nedeniyle bu haklarımızı kullanamayabiliriz.

Anayasamızın 23. maddesine göre, yerleşme ve seyahat hürriyetinin kısıtlanabileceği durumlar şunlardır:

Seyahat hürriyeti;

- Suç soruşturmasını ve kovuşturmasını yapmak
- Suç işlenmesini önlemek amacıyla sınırlanabilir.

Seyahat özgürlüğüne getirilecek kısıtlamalar sadece bu özgürlüğün kullanımına değil bireyin çalışma, eğitim, sağlık alanlarındaki özgürlükleri ile sosyal ve ekonomik özgürlüklerinin de kısıtlanmasına yol açabilir.

Yerleşme hürriyeti;

- Suç işlenmesini önlemek
- Sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek
- Sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak
- Kamu mallarını korumak amacıyla sınırlanabilir.

Yerleşme hürriyeti kapsamında;

- Devlet arazisine
- Tarihi alanlara
- Milli park ve sit alanlarına
- Askeri bölgelere yerleşilemez.

Son yıllarda farklı coğrafyalarda savaşların olması insanları etkilemektedir. Güvenli ve yaşanabilecek yerler arayan insanlar, farklı ülkelere sığınmacı olarak göç etmeye çalışıyorlar. Bu durum dünyada milyonlarca mültecinin (savaş sebebiyle başka ülkeye sığınan kişi) ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Türkiye; Afganistan, Irak, Suriye, Sudan gibi ülkelere gelen birçok mülteciye yardımcı olmuş, onların can güvenliğini sağlamıştır. Bugün ülkemizde milyonlarca mülteciyi misafir ediyoruz.

7.SINIF 4.ÜNİTE DERS NOTLARI

Kil Tabletlerden Akıllı Tabletlere

Kazanım Ders Notu - 14

» Yazının İcadı

- Tarihte kullanılan ilk yazı MÖ 3200'lerde Mezopotamya'da yaşayan Sümerlere ait çivi yazısıdır.
- Yazı tıpkı birçok icat gibi ihtiyaçlar sonrasinda ortaya çıkmıştır. Mezopotamya'da kurulan Sümerler ziggurat adını verdikleri tapınaklar yapmışlardı. Bu tapınakların alt katlarını genellikle depo olarak kullanıyorlardı.
- Mezopotamya'da tarımdan elde edilen ürünler zigguratlarda saklanıyordu. Depolanması için zigguratlara getirilen ürünler görevliler tarafından kaydediliyordu. Bu kayıt işlemi sırasında çuvaların üzerine konulan işaretler zamanla arttı ve bu işaretlerin işi kolaylaştırdığı görüldü. Kullanılan bu işaretler kilden yapılan tabletler üzerine aktarıldı. Böylece yazı icat edilmiş oldu.

» Yazının Kullanılmasının Sonuçları

- Bilgiler toplanabilir, saklanabilir ve iletilir hale gelmiştir. Eğitim ve öğretim faaliyetleri kolaylaşmıştır.
- Duygu ve düşüncelerin hızla yayılması sağlanmıştır.
- Bilgilerin gelecek kuşaklara aktarılması kolaylaşmıştır.
- Kültürler arası etkileşim artmıştır.

» Tarihteki İlk Yazı Örnekleri

Sümer Çivi Yazısı (MÖ 3200)

MÖ 3200'lerde Mezopotamya'da yaşayan Sümerler tarafından kil tabletler üzerine kazınarak oluşturulan ve tarihte kullanılan ilk yazıdır.

Hiyeroglif Yazı (MÖ 3000)

Mısırlıların resimleri simgeleştirerek oluşturdukları yazı türüdür. Resim yazısı olarak da bilinen bu yazı türü, 700'den fazla işaretten oluşmaktadır.

Fenike Alfabeti (MÖ 1000)

Sümerlerin yazı sistemini geliştiren Fenikeliler, sembollere dayanan kendilerine özgü bir alfabe icat etmişlerdir. Günümüzdeki birçok alfabenin temelini bu alfabe oluşturmaktadır.

Latin Alfabeti (MÖ 750)

Yunanlar, Fenike alfabesine ünlü harfleri de ilave etmişlerdir. Yunanların geliştirdiği 26 harfli alfabeği Romalılar daha sonra Latin alfabesine dönüştürmüşlerdir.

Önemli: Günümüzde ülkemizde Latin alfabesi kullanılmaktadır.

Önemli: Tarih çağlarının başlangıcı yazının icat edilmesidir. İlk Çağ'ın başlangıcı yazının icadı olarak kabul edilir.

» Bilginin Kaydedilmesi İçin Kullanılan Araçlar

- İnsanlar tarih boyunca bilgiyi kaydetmek ve aktarmak için çok çeşitli araçlar kullanmışlardır. Bu araçlardan bazıları günümüzde olmasa da bazıları günümüzde kullanılmaktadır.

Bilgiyi kaydetmek ve aktarmak için kullanılan araçlar

Kil tablet

Tarihte bilinen ilk kitap örneği kil tabletlerdi. Bu tabletler kil hamurunun üzerine çiviye benzer kamışlarla yazı yazıldıktan sonra bunların güneşte veya fırında kurutulması ile yapılırdı. Hazırlanmasının uzun süre alması ve ağırlığı nedeniyle kullanımı zordu.

Papirüs

Mısırlılar tarafından icat edilmiştir. Nil Nehri kıyısında yetişen papirüs bitkisinden elde edilmiştir. İğneye benzeyen bir aletle şeritler hâlinde soyuyorlar, sonra da bu şeritleri bir kalıpta dikey ve yatay olarak hasır öreri gibi yapıyorlardı. Kuruyan kalıplar fildişi ile parlatılıp satılıyor.

Parşömen

Bergamalıları koyun ve keçi derilerini önce suda yumuşatıp kireç ve kül ile temizliyor, daha sonra zımparalayarak inceltip parlatıyorlardı. Böylece papirüsten çok daha kullanışlı, katlanıp kitap hâline getirilebilen parşömen kâğıdını icat ettiler.

Kağıt

Kağıt, yaklaşık 2000 yıl önce Çinliler tarafından icat edilmiştir. 8. yüzyıldan itibaren Müslümanlar kâğıt yapımını Çinlilerden öğrenerek kullanmaya başlamışlardır. 11. yüzyılda meydana gelen Haçlı Seferleri ile Avrupalılar kâğıt yapımını Müslümanlardan öğrenmişlerdir. Matbaanın icadı, kâğıda olan gereksinimi arttırmıştır. Ancak kâğıdın üretiminin pahalı olması bilginin yayılmasını güçleştirmiştir.

- Bilginin depolanması ve aktarılmasında son elli yıl içinde büyük bir gelişim yaşanmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle kitaplar, bilgiler dijital ortama taşınmaya başlamıştır. Tabletler, akıllı telefonlar ve e-kitap okuyucular hayatımıza girmiştir.

Bilimin Öncüleri

Kazanım Ders Notu - 15

» İslam Dünyasında Bilim

- Bilim ve medeniyetin gelişmesinde tarihteki birçok millet ve uygarlığın katkısı vardır. Mezopotamya, Anadolu, Mısır, Çin, Hindistan ve Yunan uygarlıkları bilimin ilerlemesine önemli katkılar yapmışlardır.
- Orta Çağ Avrupa'sında skolastik düşüncenin etkisiyle bilimsel faaliyetlerin ve düşüncenin yasaklandığı dönemde İslam dünyasında bilimsel çalışmalar "Altın Çağ'ını" yaşıyordu.
- Orta Çağ'daki Türk-İslam bilim insanları deneye ve gözleme dayalı araştırmalar yaparak matematik, astronomi, coğrafya, eczacılık, felsefe, kimya, mühendislik, tıp, tarih vb. alanlarda önemli çalışmalar yapmışlardır.
- Bazı İslam şehirleri VIII. ve XV. yüzyıllar arasında bilimsel çalışmaların merkezi olmuşlardır. Bu İslam şehirlerine Bağdat, Kurtuba (Endülüs), Semerkant ve Buhara örnek olarak verilebilir.

» Orta Çağ'daki Bazı Önemli Türk-İslam Bilim İnsanları

Harezmi (780 - 850)

- "0" rakamı ve "x" simgesini matematiğe kazandırmıştır.
- "Cebir" bilimini geliştirip sistemleştirmiştir.
- Matematik, astronomi ve coğrafya bilginidir.

İbni Sina (980 - 1037)

- Avrupa'da "Avicenna" adı ile tanınır.
- "Tıbbın Kanunu" isimli kitabı 500 yıl boyunca Avrupa'da tıp alanında başvuru kitabı olarak kullanılmıştır.
- Henüz mikroskop keşfedilmeden önce canlı mikroplardan bahsetmiştir.
- Tıp alanının yanında felsefe, astronomi, matematik, fizik, kimya gibi alanlarda da çalışmalar yapmıştır.

Ali Kuşçu (1403 - 1474)

- Astronomi ve matematik alanlarında çalışmalar yapmıştır.
- Fatih Sultan Mehmed'in davetiyle İstanbul'a gelmiş ve Aya Sofya Medresesinde ders vermiştir.
- NASA tarafından Ay'da bir bölgeye ismi verilmiştir.
- İstanbul'un enlem ve boylam derecesini belirlemiştir.

Biruni (978 - 1048)

- Dünya'nın döndüğünü ve yer çekiminin olduğunu söylemiştir.
- Dünya'nın çevresini hesaplamıştır.
- Coğrafya, matematik, astronomi, optik, tıp, eczacılık gibi alanlarda 140'ın üzerinde eser bırakmıştır.

Uluğ Bey (1394 - 1449)

- Güneş, Ay ve gezegenlerin konumları, yıl uzunluğunun tespiti gibi çalışmalar yapmıştır.
- Astronomi ve matematik alanlarında çalışmalar yapmıştır.

Kâtip Çelebi (1609 - 1657)

- Ünlü Türk coğrafya ve tarih bilginidir.
- "Cihannüma" adlı eseri Türkçe yazılan ilk coğrafya kitabıdır.

Hazini (? - 1155)

- Kimya, fizik, mühendislik ve astronomide çalışmalar yapmıştır.
- Newton'dan 500 yıl önce "Her cismi yerkürenin merkezine doğru çeken bir gücün olduğunu" söylemiştir.
- İcat ettiği hassas terazi ile metallerin, taşların saf olup olmadıklarını ve metallerin özgül ağırlıklarını tespit edebilmiştir.

Cezeri (1136 - 1206)

- Mekanik mühendisliği konusunda çalışmalar yapmıştır.
- İlk robotu yapıp çalıştırdığı kabul edilmektedir.
- Elektrik kullanmadan su ve mekanik parçalarla çalışan makineler yapmıştır.

Farabi (870 - 950)

- Felsefe, astronomi ve müzik alanlarında çalışmalar yapmıştır.
- "Birinci öğretici" olarak adlandırılan Aristo'nun düşüncelerini geliştirerek "ikinci öğretici" unvanını almıştır.
- Kemanın atası olan "rebab" isimli müzik aletinin mucididir.

Piri Reis (1470 - 1553)

- Ünlü Türk denizcisi, haritacısı ve coğrafyacısıdır.
- Amerika kıtasını da içine alan bir dünya haritası çizmiştir.
- Birçok yeri tanıttığı "Kitab-ı Bahriye" adlı kitabı yazmıştır.

İbni Haldun (1332 - 1406)

- Felsefe, matematik ve tarih alanlarında çalışmalar yapmıştır.
- Sosyoloji ve tarih felsefesinin kurucusu olarak kabul edilir.
- En önemli eseri "Mukaddime"dir.

Her Yenilik Geleceğimize Bir Katkıdır

Kazanım Ders Notu - 16

» Matbaanın İcadı

- Matbaanın ilkel ve ilk halinin kâğıt üzerine ahşap harflerle baskı yapılarak Çinliler tarafından yapıldığı bilinmektedir.
- Kâğıdın zamanla Avrupalılar tarafından öğrenilmesiyle elle yazılan kitapların çoğaltılmasını hızlandırmak için çeşitli yollar arandı.
- Alman Johann Gutenberg 1440 yılında harfleri tahta veya madenî bir parçaya kazıyıp onları yan yana dizerek satırlar oluşturarak önceki matbaa tekniklerinden farklı bir yöntem denedi.
- Bu yöntem bugünkü modern matbaanın temeli oldu.

Matbaanın icadı ile;

- Bilimsel gelişmelerin yolu açılmıştır.
- İnsanların bilgi ve kültür düzeyi artmıştır.
- Fikirlerin hızlı ve kolay yayılması sağlanmıştır.
- Daha önce çok pahalı olan kitaplar ucuzlamıştır.
- Bilgiye ulaşmak kolaylaşmıştır.

» Dünya'nın Yuvarlak Olduğunun İspatı

- Dünya'nın şekli ile ilgili tartışmalar ilk çağlara kadar uzanır. İnsanların çoğu Dünya'nın düz olduğunu söylese de bilim insanları Dünya'nın yuvarlak olduğunu ispat etmek için çaba sarf etmişlerdir.
- **Tales (MÖ 624-548)** Dünya'nın yuvarlak olduğu fikrini ortaya atan bilinen ilk kişi olmuştur.
- **Pisagor MÖ 590'da** Dünya'nın yuvarlak olduğu düşüncesini dile getirmiştir. Aynı zamanda ilk kez Dünya'nın Güneş etrafında döndüğü fikrini ortaya atmıştır.
- **Aristo (MÖ 384-322)** Ay tutulması sırasında Dünya'nın Ay'ın üzerine düşen gölgesinin yuvarlak olduğunu görüp bu düşüncüyü savunmuştur.
- **Biruni (978-1048)** Dünya'nın yuvarlak olduğunu ve döndüğünü savunmuştur. Dünya'nın dönmesine rağmen neden nesnelerin fırlamadığını soranlara "Dünya'nın merkezindeki çekim gücü varlıkların dışarıya fırlamasını engellemektedir." cevabını vermiştir.
- **Galileo (1564-1642)** teleskopu kullanarak gezegen ve yıldızları incelemiştir. Gezegenlerin Güneş çevresinde hareket ettiğini ve Dünya'nın yuvarlaklığını ortaya koymuştur. Bu düşüncesinden dolayı Engizisyon Mahkemesinde yargılanmıştır.
- **Portekizli denizci Macellan**, hep batıya doğru giderek Hindistan'a ulaşabileceğini düşünmüş ve bu düşüncesi doğrultusunda başlattığı yolculuk yardımcısı Del Kano tarafından tamamlanmıştır. Böylece Dünya'nın yuvarlak olduğuna dair ortaya atılan görüşler bilimsel olarak ispatlanmıştır.

» Buhar Makinesinin İcadı

- Buhar makinesi, buharın içinde var olan ısı enerjisini mekanik enerjiye dönüştüren bir makinedir.
- Buhar gücünden faydalanan Denis Papin 1679 yılında düdüklü tencereyi icat etti. Amacı suyu daha yüksek sıcaklıkta kaynatmaktır.
- 1698 yılında Thomas Savery buharı yemek pişirmek dışında kullanarak buharla vakum etkisi oluşturup suyu içeri çekti. Böylece maden ocaklarındaki suyu kolayca dışarıya atmayı başardı.
- 1764 yılında James Watt'ın geliştirdiği buhar makinesi günümüz makinelerinin temelini oluşturdu.
- Buhar makinelerinin tekstil ve kâğıt üretiminde kullanılmaya başlanması Sanayi Devrimi'nin başlangıcı oldu. Daha önce insan ve hayvan gücü ile yapılan işlerin yerini buhar gücü ile çalışan makineler aldı. Bu sayede üretim artarak sanayileşme başladı ve büyük fabrikalar kuruldu.
- Günümüzde makineler, bilgisayarlar aracılığıyla yapay zeka teknolojisi ile kontrol edilmektedir.

» Kütle Çekiminin Keşfi

- Dünya'nın ve diğer gök cisimlerinin üzerinde bulunan varlıklara uyguladığı çekim kuvvetine kütle çekim kuvveti (Evrensel yer çekimi) denir.
- Kütle çekim kanununun varlığı bazı bilim insanları tarafından biliniyordu.
- Hazini ve Biruni gibi bilim insanları bu konuda çalışmalar yapmıştır. Ancak kütle çekim kanununu sistemli halde tanımlayarak bilim dünyasına kazandıran bilim insanı Newton olmuştur.

Kütle çekim kanununun varlığına yönelik bazı sorular ve bilgiler şunlardır;

- Okyanuslarda yaşanan gelgit olayları
- Fırlatılan cisim ve nesnelerin düşmeden önce belli bir yol izlemeleri
- Dünya'nın saatte yüzlerce kilometre hızla dönmesine rağmen insan ve nesnelerin yerinden fırlamaması

Özgür Düşüncenin Bilime Katkısı

Kazanım Ders Notu - 17

» Tarihsel Süreçte Özgür Düşünce ve Bilim

- Ege kıyılarında kurulan İyonlar, ticaret sayesinde zenginleşince bilim insanlarını ve bilimsel çalışmaları desteklemişlerdir. İnsanlara sağlanan özgür düşünce ortamı matematik, felsefe, tıp gibi alanlarda önemli çalışmaların yapılmasını sağlamıştır.
- Orta Çağ'da Avrupa'da egemen olan ve her şeyi kilisenin kurallarına göre açıklamaya çalışan, akıl ve bilimi reddeden katı, sert düşünce sistemine **skolastik düşünce** denir. Skolastik düşünce nedeniyle bilim ve özgür düşünce anlayışı Avrupa'da gelişmemiştir. Bu dönem Avrupa için "**karanlık çağ**" olarak adlandırılmıştır.
- Kilisenin bu katı anlayışına karşı fikirlerini ve düşüncelerini söylemeye devam eden birçok bilim insanı idam edilmiştir.
- Orta Çağ'da Avrupa'da skolastik düşünce yüzünden bilim gelişmezken, aynı çağda Türk ve İslam devletleri özgür düşünceye bağlı olarak bilimde altın çağını yaşıyordu.
- İslam coğrafyasında bilimin gelişmesinde İslam dininin ilim öğrenmeye ve özgür düşünceye verdiği destek önemli rol oynamıştır.
- Türk-İslam devletlerinin hükümdarlarının bilim insanlarına ilgi göstermeleri ve destek vermeleri de bilimin gelişmesini sağlamıştır.
- Rönesans, Reform ve Aydınlanma Çağı ile birlikte Avrupa'da bilimsel çalışmalar hız kazanmış, skolastik düşünce yıkılarak deney ve gözleme önem verilmiştir.
- Aydınlanma Çağı ve sonrasında yaşanan Fransız İhtilali ile dünyaya yayılan "hürriyet, adalet, kardeşlik, eşitlik" gibi ilkeler, özgür düşüncenin gelişmesine katkı sağlamıştır.
- II. Dünya Savaşı sonrası 1948 yılında ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin "Herkesin görüş ve anlatım özgürlüğü hakkı vardır. Bu hak hangi ülkede olursa olsun bilgi ve düşünceleri arama, alma ve yayma özgürlüğünü içerir." maddesi özgür düşüncenin güvence altına alınmasının önemli bir kanıtıdır.

» Türkiye Cumhuriyeti'nde Özgür Düşünce ve Bilim

- Cumhuriyetin ilanından sonra Mustafa Kemal Atatürk, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı hedef olarak belirlemiştir. Bunun için dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilmesini tavsiye etmiştir. "Hayatta en hakiki mürşit, ilimdir." ve "Cumhuriyet fikir serbestliği taraftarıdır. Samimi ve haklı olmak şartıyla her fikre saygı duyarız." sözleriyle özgür düşünce ve bilimin önemini vurgulamıştır.
- Düşünce özgürlüğü, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın maddeleri ile de güvence altına alınmıştır.

Anayasamızda düşünce ve ifade özgürlüğü ile ilgili maddeler şunlardır;

MADDE 25: Düşünce ve Kanaat Hürriyeti

Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

MADDE 26: İfade Hürriyeti

Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hürriyetine sahiptir. Bu hürriyet, resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir alma ya da verme serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

MADDE 27: Bilim ve Sanat Hürriyeti

Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

7.SINIF 5.ÜNİTE DERS NOTLARI

Topraktan Üretir, Toprağı Yönetiriz

Kazanım Ders Notu - 18

» Toprağın Önemi

- Tarih öncesi devirlerden günümüze kadar her zaman mücadele kaynağı olan toprak, bütün canlıların barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamaktadır.
- Ekonomik faaliyetlerimizin birçoğunda toprak ham maddedir.
- Tarım, hayvancılık, ormancılık, endüstri gibi sektörler buna örnek gösterilebilir.
- İnşaat sektöründe kullanılan tuğla, kiremit, porselen, fayans ve cam üretiminde de topraktan yararlanılır.
- Toprağın verimliliği ve yapısı yukarıdaki sektörlerin gelişimini etkiler.
- Tarım ve sanayinin vazgeçilmez unsuru olan toprağın ekonomik önemi her geçen gün artmaktadır.
- Günlük hayatta kullanılan ilk ev ve mutfak araç-gereçleri topraktan yapılmıştır.

» Tarihte Toprak Yönetimi

Hititlerde Toprak Yönetimi

- Toprak devletin malı idi.
- Kral, bu toprakları üretim yapılması için komutan ve valilere vermiştir.
- İşletme hakkı verilen kişiler, elde ettikleri kârla atlı arabaların masraflarını karşılamışlar ve asker beslemişlerdir.

Friglerde Toprak Yönetimi

- Tarım ve hayvancılığı koruyacak kanunlar koymuşlardır.
- Tarımda önemi olan öküzü kesmenin ve sabanı kırmanın cezası ölümdü.
- Ayrıca ekili araziye zarar vermenin cezası da ağırdı.

Orta Çağ Avrupa'sında Toprak Yönetimi

- Batı ve Orta Avrupa ülkelerinde toprakların ve üstünde yaşayan köylülerin derebeyine ait olduğunu kabul eden bir yönetim şekli olan **feodalizm** ortaya çıktı.
- Toprağa sahip olan "**senyör**" ya da "**derebey**" de denilen soylular sosyal, ekonomik ve siyasi gücün belirleyicisi olmuşlardır.
- Senyör hem toprağın hem de köylülerin sahibiydi.

» Türk Tarihinde Toprak Yönetimi

Türkiye Selçuklularında Toprak Yönetimi

- Önemli başarı gösteren komutanlar ya da önemli işler yapmış devlet adamlarına ödül olarak devletin uzakta kalan ve ekilmeyen toprakları verildi.
- Bu sayede topraklar ekilip biçilmiş ve buralarda üretim artmıştır.
- Bu sistemi; Selçuklu Devleti iktâ, Osmanlı Devleti dirlik (tımar) diye adlandırmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Toprak Yönetimi

- Osmanlı'da devlete ait topraklara miri toprak denilmekteydi. Miri toprakların önemli bir kısmını tımar toprakları oluşturmaktaydı.
- Devlete ait bu toprakların da işletme hakkı halka verilmiştir.
- Tımar toprağını alan kişiler, topraktan kazandıkları ürünün parasıyla devlete asker (Cebe-lü) yetiştirmek zorundaydı.
- Tımar sahibinin toprağı üç yıl boş bırakması, köylüye kötü davranması tımarın geri alınma sebeplerindendi. Bunun amacı üretimde sürekliliği sağlamaktı.
- Tımar arazisi gelirine göre has, zeamet ve tımar olmak üzere üçe ayrılmıştır.
- **Has:** Senelik geliri 100 bin akçeyi geçen tımarlardır. Padişah ve hanedana mensup kişilere verilen topraklardır.
- **Zeamet:** Senelik geliri 20 bin akçeden 99.999 akçeye kadar olan dirliklere denir. Subaşı, eyalet merkezlerindeki defterdarlara ve sancaklarda alay beylerine verildi.
- **Tımar:** Senelik geliri 19.999 akçeye kadar olan dirliklere denir. Tımarlar, sipahi askerlere verildi.
- Tımar sistemi; tımar sahiplerinin görevini yerine getirmemeleri, toprakların boş kalması ve askeri sistemde meydana gelen bozulmalar nedeniyle 1839 yılında yayımlanan Tanzimat Fermanı ile kaldırılmıştır.

Topraktan Üretir, Toprağı Yönetiriz

Kazanım Ders Notu - 18

» Cumhuriyet Yıllarında Toprak Yönetimi

- Cumhuriyetin ilk yıllarında ekonomimizin milli ve bağımsız olması için İzmir'de toplanan **Türkiye İktisat Kongresi'nde** ekonominin birçok dalı ile ilgili karar alındığı gibi tarımın geliştirilmesi ve köylünün kalkınması için de kararlar alınmıştır.
- Cumhuriyetin ilk yıllarında 1925 yılında Atatürk'ün de "Orta Çağ'ın en insafsız belası" dediği çiftçi üzerinde ağır bir yük olan **aşar vergisi** kaldırılmış ve köylü rahatlamıştır.
- Modern tarımı geliştirmek için Atatürk tarafından Ankara'da Gazi (Atatürk) Orman Çiftliği kurulmuştur.

Tarım Alanında Yapılan Diğer Çalışmalar

- Makineli tarım özendirildi.
- Tohum ıslahı yapıldı.
- Köylüye ucuz tohum ve gübre dağıtıldı.
- Tarım Kredi Kooperatifleri kuruldu.
- Ziraat Bankası geliştirildi.
- Çiftçiye krediler verildi.
- Ziraat Enstitüsü açıldı.

» Ülkemizde Tarımı Destekleyen Kurum ve Kuruluşlar

Ülkemizde tarımı destekleyen en önemli kurum ve kuruluşlar şunlardır:

- **Tarım ve Orman Bakanlığı:** Ülkemizde tarımı desteklemek ve geliştirmek ile ilgili politikalardan sorumlu en üst kurumdur.
- **GAP İdaresi Başkanlığı:** Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde barajlar ve sulama kanalları yaparak tarımsal verimi artırmak amacıyla oluşturulan kuruluştur.
- **Ziraat Bankası:** Çiftçilere kredi vererek tarımın gelişmesine katkıda bulunmaktadır.
- **Devlet Su İşleri:** Sulama kanalları ve barajlar inşa ederek tarıma destek olmaktadır.
- **Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü:** Bitki ve hayvan ürünlerini arttırmaya, ürünleri çeşitlendirmeye ve kaliteyi yükseltmeye çalışır.
- **Tarım Kredi Kooperatifleri:** Üreticilerin ürünlerini değerlendirmek ve fiyat düşüşlerine karşı üreticilerin zarar görmesini önlemek amacıyla destekleme yapar.
- **Türkiye Ziraat Odaları Birliği:** Tarımsal politikaların genel menfaatlere uygun olarak yürütülmesi amacıyla gerekli çalışmalarda bulunmak, tarımla ilgili görüşlerini hükûmete ve kamuoyuna duyurmak, çiftçilerin meslekî hak ve menfaatlerini korumak amacıyla kurulmuştur.
- **Toprak Mahsulleri Ofisi:** Özellikle tahıl ürünlerinin alım ve satımını yaparak bu ürünlerin piyasada istikrarını sağlamaktadır.

Üretim Teknolojisi Hayatımızı Etkiliyor

Kazanım Ders Notu - 19

» Sanayi İnkılabı

- 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın başları arasında İngiltere'de başlayan, hayvan ve insan gücü yerine buhar gücüyle çalışan makinelerin kullanılmasıyla başlayan sürece "**Sanayi İnkılabı**" denilmektedir.
- İnsanlık tarihinin dönüm noktalarından biri olan Sanayi İnkılabı, insan ve hayvan gücünden makine gücüne geçiş olarak ifade edilebilir.
- Bu üretim şekli 18. yüzyılda İngiltere'de dokuma sektöründe ortaya çıkmış, kısa sürede başka alanlara yayılmıştır.
- Sanayi İnkılabı ile başlayan üretim teknolojisindeki hızlı değişim siyasi, sosyal ve ekonomik hayatta da değişimi beraberinde getirmiştir.

» Sanayi İnkılabı'nın Öncesi ve Sonuçları

Sanayi İnkılabı'nın Öncesi

- İnsan gücüne dayalı üretim yapıyordu.
- Üretimin temel alanları tarım, hayvancılık ve zanaattır.
- Dağınık bir yerleşim yapısının olduğu görülür.
- Üretim ve tüketim kısıtlıdır. Uygulanan teknik, tecrübe ve ustalık geleneğine dayanır.
- Geniş aileler yaygındır.

Sanayi İnkılabının Sonuçları

- Küçük imalathaneler kapandı, yerlerini büyük fabrikalar aldı.
- Fabrikalarda üretim seri olduğu için ham maddeye ihtiyaç arttı.
- Seri üretimle beraber üretim fazlası malları satmak için pazara ihtiyaç duyuldu. Bu yüzden sömürgecilik faaliyetleri hız kazandı.
- Ham madde ve pazar arayışı ekonomik rekabete, bu da Birinci Dünya Savaşı'na neden oldu.
- Zor şartlar altında çalışan işçilerin haklarını korumak amacı ile işçi sendikaları kuruldu.
- Tarımda insan gücüne dayalı üretimin yerini makineler aldı.
- Büyük şirketler kuruldu ve sermayenin önemi arttı.
- Köylerden kentlere göçler oldu ve nüfusun kentlerde toplanmasına yol açtı. Çekirdek aile tipi yaygınlaştı.
- Geleneksel üretim yöntemleri yerini modern (makineye dayalı) üretim yöntemlerine bıraktı.
- Dağınık köy yerleşmesinden toplu şehir yerleşmesine geçildi.
- Ham maddelerin getirilmesi ve üretilen malların pazarlanması liman kentlerinin önemini artırdı.
- Demir yolu, buharlı lokomotif, buharlı gemi ve otomobil aracılığıyla ulaşım gelişti.
- Buhar ile çalışan makinelerin çalışması için kömür, doğal gaz, petrol gibi enerji kaynaklarına olan ihtiyaç arttı.
- Şehirlere yapılan göçler sonucunda şehirlerde işsizlik arttı.
- Sanayileşen şehirlerde altyapı sorunları, çarpık kentleşme ve hava kirliliği gibi sorunlar ortaya çıktı.
- Sanayileşen ülkelerin dünya politikasında önemi arttı.

Vakıf Demek, Medeniyet Demek

Kazanım Ders Notu - 20

» Vakıf Nedir?

Sözlük anlamı olarak vakıf: Bir hizmetin gelecekte de yapılması, sürüp gitmesi için belirli koşullarla ve resmi bir işlemle bırakılan gelir, para ya da mülk.

- Vakıf, bireylerin yardımlaşma amacıyla sahip oldukları servet veya gelirin bir kısmını gönüllü olarak kamu yararına harcama gayesiyle ortaya çıkmış sivil toplum kuruluşudur.
- Vakıfların kurulmasındaki temel amaç, halkın temel ihtiyaçlarının ücretsiz olarak karşılanmasıdır.
- Vakıflar insanlar arasında din, dil, ırk, düşünce farkı gözetmeden ihtiyaç sahiplerine yardım götürür.
- Vakıfların sosyal, ekonomik, dinî, askerî ve kültürel alanlarda birçok faydaları vardır.
- Vakıflar sadece insanlar için değil çevre, bitkiler ve canlılar için de kurulmuştur.
- Vakıflar sosyal yardımlaşma ve dayanışma anlayışının en güzel örneğidir.

» Türk Tarihinde Vakıf Kültürü

- Türk-İslam devletlerinde hükümdarlar, hükümdar anneleri ve eşleri, hükümdar ailesine mensup kişiler, devlet adamları vakıflar kurarak toplumun ihtiyaçlarını karşılamışlardır.
- Vakıflar "vakfiye" adı verilen bir sözleşme ile kurulur ve bu sözleşmede vakfın amacı gibi bilgiler yer alırdı.
- Türkiye Selçuklu Devleti döneminde kurulan vakıfların Anadolu'yu Türk-İslam yurdu haline getirme sürecinde önemli katkıları olmuştur.
- Bu dönemde inşa edilen vakıflar, yardımlaşmanın ve aynı zamanda Türk-İslam sanatının en güzel örnekleri arasında yer alır.
- Türkiye Selçukluları Dönemi'nde Anadolu'nun birçok yerinde hastaların tedavilerinin yapılması için vakıflar (şifahane) kurulmuştur.
- Anadolu'nun yaşanılabilir yer haline gelmesinde yani bayındır hâle gelmesinde vakıfların katkısı oldukça fazladır.
- Osmanlı'da da vakıflar bir insanın doğumundan ölümüne kadar etkili olan ve ihtiyaç sahiplerinin bütün gereksinimlerini karşılayan sosyal yardımlaşma kurumları olarak çalışmalar yapmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde günümüz ilkokullarına denk gelen sıbyan mekteplerinden medreselere kadar tüm eğitim faaliyetleri vakıflarca sunulurdu.
- Osmanlı'da ülkenin her tarafında bulunan darüşşifa, bimarhane, darus-sıhha gibi isimlerle anılan hastanelerin giderleri vakıflarca karşılanmıştır.
- Günümüzde vakıflar, cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan **Vakıflar Genel Müdürlüğü** tarafından temsil ve idare edilmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü vakıf hizmetlerini sürdürürken diğer taraftan da yeni kurulan vakıfların kuruluş, dağılışı ve denetim işlemlerini gerçekleştirmektedir.

» Tarihten ve Günümüzden Vakıf Örnekleri

Tarihteki Bazı İlginç Vakıflar

- Hasta Leyleklerin İyileştirilmesi Vakfı
- Yoksul Genç Kızlara Çeyiz Verilmesi Vakfı
- Talebeye Giysi ve Kırtasiye Yardımı Yapan Vakıf
- Çocukların Açık Havada Gezdirilmesi Vakfı
- Duvar ve Sokak Temizliği Vakfı
- Meyve Ağaçları Diken Vakıf
- Köprüleri Sellerin Zararından Koruyan Vakıf
- Herkese Meyve Vakfı

Günümüzdeki Bazı Vakıflar

- Kızılay
- Yeşilay
- TEMA
- Mehmetçik Vakfı
- Tohum Otizm Vakfı
- TEV (Türk Eğitim Vakfı)
- Lösev (Lösemili Çocuklar Vakfı)

İşin Ehli İnsan Yetiştirmek

Kazanım Ders Notu - 21

» Türklerde Meslek Eğitimi

Mesleki eğitim ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerinde rol oynayan en önemli faktörlerden birisidir. Tarih boyunca Türkler kurdukları devletlerde mesleki eğitime önem vermişler ve mesleki eğitim ile ilgili çeşitli sistemler oluşturmuşlardır. **Bunlardan önemlileri şunlardır:**

Ahilik Teşkilatı

- Ahi Evran tarafından kurulmuş olan esnaf ve zanaatkarlar birliğidir.
- Usta-çırak ilişkisine dayanan meslek eğitiminde ve meslek etiği kazandırmada önemli rol oynamıştır.
- Ahlak ve sanatkarlığın uyumlu bir birleşimi olan bu kurum, Anadolu'da esnafı rehberlik etmiştir.
- 13. yüzyılda ortaya çıkan bu kurum, Osmanlı Devleti zamanında lonca teşkilatına dönüşmüştür.

Enderun Mektebi

- Devlet yönetimi ile ordunun nitelikli sanat ve meslek adamı ihtiyacını karşılayan eğitim kurumudur.
- Bu kurumda devşirme sistemiyle gelen yetenekli öğrenciler eğitim görürdü.
- Osmanlı Devleti'nin saray içinde eğitim veren kurumudur.
- Öğrenciler saray protokol hizmetleri, spor, sanat ve askerlik alanlarında uygulama yaparlardı.

Medrese

- Dini ve pozitif bilimlerin okutulduğu bu kurum, Osmanlı Devleti'nin en yaygın eğitim kurumudur.
- Bugünkü manada orta ve yükseköğretimin verildiği kurumdur.
- Ücretsiz ve yatılı eğitim verilen bu kurumda öğrenim gören öğrencilerin tüm masrafları vakıflar tarafından karşılanmıştır.
- Bu kurumda ders veren öğretmenlere müderris denirdi.

» Mesleki Eğitimin Amacı ve Bazı Mesleki Eğitim Kurumları

Osmanlı'da son dönemlerde açılan mesleki eğitim kurumlarına örnekler

- Sanayi Nefise Mektebi sanat alanında eğitim verdi.
- Posta ve Telgraf Mektebi Âlisi haberleşme alanında eğitim verdi.
- Ziraat Ameliyat Mektepleri tarım alanında eğitim verdi.
- Kadastro Mekteb-i Âlisi haritacılık alanında eğitim verdi.

Günümüzdeki mesleki eğitimin amaçları

- Nitelikli insan gücü yetiştirmek
- İyi vatandaş yetiştirmek
- İşe ve hayata hazırlamak
- Yükseköğretime hazırlamak

Cumhuriyet Dönemi'nde Mesleki Eğitim

- Milli Mücadele'de kazanılan askerî başarılar cumhuriyetin ilk yıllarında ekonomik başarılarla taçlandırılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla ekonominin temelini oluşturan mesleki eğitime oldukça önem verilmiştir.
- Bu dönemde mesleki eğitim millîleştirilerek Millî Eğitim Bakanlığının görev ve hizmet kapsamına alınmıştır.
- 1934 yılında mesleki eğitim planı hazırlanarak çıraklık okulları, sanat okulları, akşam sanat okulları, teknik okullar, mühendis okulları vb. açılmıştır.
- Günümüzde örgün eğitimin yanı sıra yaygın eğitim yolu ile de halkımıza mesleki eğitim kazandırılmaya çalışılmaktadır.
- Bu kapsamda belediyelerimiz de meslek edindirme kursları açarak mesleki eğitime katkı sağlamaktadır.

Geleceğin Senin Ellerin

Kazanım Ders Notu - 22

» Meslek Seçerken Nelere Dikkat Etmeliyiz?

Yetenek ve ilgilerine uygun meslek seçen bireylerin işlerini seve- rek yaptıkları, mesleki başarılarının arttığı ve daha mutlu bir ya-şam sürdürdükleri görülmektedir. Kişinin farklı meslekler arasın- dan kendisine en uygun gördüğü ve mutlu olacağını düşündüğü mesleğe yönelmesi çok önemlidir.

Uygun meslek seçiminde izlenilmesi gereken aşamalar

- Kendini tanıma
- Meslekleri tanıma
- Mesleki eğitim hakkında bilgi edinme
- Edindiği bilgileri değerlendirme

Meslek seçiminde kendimize sormamız gereken sorular

- Seçeceğim meslek ilgi ve yeteneklerime uygun mu?
- Seçeceğim meslek için hangi eğitimleri almam gerekiyor?
- Seçeceğim mesleğin gerektirdiği özellikler nelerdir?
- Meslek seçiminde karakterimi dikkate almam gerekiyor mu?

Meslek seçiminde şu faktörlere dikkat etmeliyiz

- Meslek seçiminde dikkat etmemiz gereken en önemli faktör “İlgi, yetenek ve kişilik özelliklerimize uygun” bir meslek seç- memizdir.
- Fiziksel ve kişilik özelliklerimizi dikkate almalıyız.
- Mesleğin çalışma ortamını ve saatlerini araştırmalıyız.
- Mesleğin gelecekteki durumunu göz önüne almalıyız.
- Mesleğin gelirinin günlük yaşantımıza etkisini araştırmalıyız.
- Mesleğe olan talepleri göz önüne almalıyız.

» Geleceğin Meslekleri

- Gelişen teknoloji ile ortaya çıkan yeni ihtiyaçlarımızı karşılayacak meslekler ortaya çıkmaktadır. Teknolojik gelişmeler ile dijitalleşmedeki değişim insanların seçecekleri meslekler üzerinde etkili olmaktadır.

Geleceğin meslekleri olarak adlandırılacak bazı meslekler şunlardır:

Sosyal Medya Uzmanlığı: Dijitalleşen dünyada oldukça popüler hale gelen sosyal medya kullanı- mının yaygınlaşması ile önem kazanan bir meslektir. Bir sosyal medya uzmanının yaratıcı, özgün, meraklı kişilik özelliklerinin yanında iletişimi çok iyi bilmesi, sosyal ağları etkin ve aktif kullanabilmesi oldukça önemlidir.

Beslenme Uzmanlığı: Gelecekte daha da artacağı düşünülen obezite ve beslenmeye bağlı hasta- lıkların çözümü için çaba sarf eden meslektir. İnsanlarla kolay iletişim kurmayı seven, kimya ve biyo- lojiye ilgisi olan, sorumluluk sahibi olan kişiler bu mesleğin gerekliliklerini kolayca yerine getirebilir.

Tıp Mühendisliği: Sağlık alanında karşılaşılan sorunların çözümü için gerekli tanı, tedavi ve araş- tırma amacıyla kullanılan aygıtların geliştirilmesini hedefleyen meslektir. Tıp mühendisi olmak için analiz ve tasarım yapmak, yaratıcı düşünmek ve matematik zekasının yüksek olması esastır.

Havacılık ve Uzak Mühendisliği: Havada seyreden her çeşit aracın tasarlanması, üretilmesi, bakım ve onarım teknolojisi ile işletmesi konularında eğitim ve araştırmalar yapan meslektir. Matematik ve fizik alanlarında yetenekli, yaratıcı düşünceye sahip, analiz yeteneği kuvvetli, sorunlara çözüm bula- bilen kişilere uygun bir meslektir.

Yazılım Mühendisliği: Tamamen yapay araçlar ile oluşturulan, insan gibi hareketler yapabilen maki- nelerin geliştirilme teknolojisi alanında çalışmalar yapan meslektir. Matematiksel, yaratıcı ve analitik düşünme, sorunlara farklı çözümler bulabilme yeteneğine sahip kişiler bu mesleğin gerekliliklerini kolayca yerine getirebilir.

Dijital Teknoloji Çağındayız

Kazanım Ders Notu - 23

» Tarihsel Süreçte Sanayi Devrimleri

I. Sanayi Devrimi

Suyun gücünden faydalanılarak ilk mekanik tezgâhlar kuruldu. Buhar gücü ulaşımında ve sanayide giderek daha fazla kullanılmaya başlandı ve makineler için çeşitli araçlar geliştirildi.

II. Sanayi Devrimi

Elektrik enerjisinin keşfedilmesi ve kullanılmaya başlanması ile elektrikle çalışan ilk sanayi kuruluşları ve üretim merkezleri kuruldu.

III. Sanayi Devrimi

Elektronik ve bilgi teknolojileri otomasyon sistemleri üretime entegre edilerek ilk kez programlanabilir akıllı kontrol cihazları üretildi.

IV. Sanayi Devrimi

Bilişim teknolojisinin gelişmesi ve bunun üretimde kullanılması yaygınlaştı. Genel ağın üretimi bu sürecin ürünü olarak ortaya çıktı.

Günümüzde makinelerin birbiriyle iletişim kurabildiği (yapay zeka), önceden insan gücü ile yapılan birçok işin robotlarla yapıldığı bu teknolojik çağa “Sanayi 4.0” denilmektedir.

» Dijital Teknoloji ve E-Ticaret

Dijital teknolojinin ortaya çıkardığı ürünlerden bazıları şunlardır;

- Tahmin ve erken uyarı sistemi
- İnsansız hava aracı (İHA)
- Drone
- Üç boyutlu (3D) yazıcı
- Akıllı telefonlar
- Akıllı saatler

E-ticaret

Genel ağ üzerinden yapılan alışverişe “e-ticaret” denir. E-ticaret, genel ağ vasıtasıyla ticari işlemlerin en basit, hızlı, verimli ve güvenli şekilde yapılmasıdır.

- Geleneksel alışverişe göre müşterilerin zaman kaybını azaltır.
- Kullanıcılara her yerden alışveriş yapabilme imkanı sunar.
- Hızlı bir şekilde firmalar arasında fiyat karşılaştırılmasına olanak sağlar.
- Tüketicilere ürün ve hizmetlere kolay ve hızlı erişim imkanı sunar.
- Müşterilerin ulaşım sorunu ve giderlerini azaltmaktadır.

Dikkat: Günümüzde e-ticaret sürekli olarak artış göstermektedir. Ancak e-ticaretin dezavantajları da vardır. Genel ağ üzerinden yapılan alışverişlerde müşterinin ürünü canlı olarak görüp inceleme ve deneme şansı yoktur. Genel ağ üzerinden yapılan alışverişlerde kredi kartı kullanımından dolayı güvenlik riski olabilir.

Teknolojiyle üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana gelen değişime örnekler

Üretim

- Üç boyutlu yazıcı teknolojisinin mücevher, aksesuar, ayakkabı ve mimari tasarımlarda kullanılması
- Özel kameralar taşıyan insansız hava araçlarıyla bitki hastalık ve zararlılarının tespit edilmesi

Dağıtım

- Bazı e-ticaret sitelerinin drone ile teslimat yapması
- Nakliye şirketine bağlı tırların genel ağ üzerinden takiplerinin yapılması

Tüketim

- Genel ağ üzerinden akıllı cep telefonlarına oyun indirilmesi
- Genel ağdaki yemek siteleri üzerinden yemek siparişi verilebilmesi

7.SINIF 6.ÜNİTE DERS NOTLARI

Demokrasinin Serüveni

Kazanım Ders Notu - 24

» Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

- Demokrasi ilk olarak Eski Yunan'da bir site (şehir) devleti olan Atina'da uygulanmıştır.
- Atina'da halk agora adı verilen meydanda toplanıp bir meclis oluşturuyordu. Meclise sadece şehrin mahallelerinden seçilen hür erkek yurttaşlar katılabiliyordu. Bu uygulama kısıtlı da olsa tarihte bilinen ilk demokrasi örneğidir.
- Roma İmparatorluğu'nda MÖ 5. yüzyılda On İki Levha Kanunlarıyla Roma halkının görev ve sorumlulukları ile devlet yurttaş ilişkileri düzenlenmiştir.
- İngiltere'de 1215'te imzalanan Magna Carta (Büyük Özgürlük Fermanı) adlı belgeyle ilk kez kralın yetkileri kısıtlandı ve kralın bazı yetkileri soylulara verildi. Bu yetkilere sahip olan soyluların da halka bazı hak ve özgürlükler tanımları kabul edildi.
- İngiltere'de 1689'da "Haklar Bildirisi" ilan edildi. Bu bildiriyle kralın yetkileri sınırlandırılmış, soylulara ve diğer vatandaşlara bazı hak ve özgürlükler tanınmıştır.
- 1789'da Fransız İhtilali ile Fransa'da mutlak monarşi yıkılmış yerine cumhuriyet yönetimi kurulmuş; eşitlik, adalet, özgürlük, demokrasi, milliyetçilik gibi ilkeler ortaya çıkmıştır.
- Birleşmiş Milletlerin 1948'de yayınladığı "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi" ile devletler, bireylere tanınan hak ve özgürlükleri güvence altına almak için uzlaşmışlardır.

» Demokrasinin Temel İlkeleri

Milli egemenlik: Egemenliğin millete ait olmasıdır. Millet, egemenliğini seçimlere katılarak kullanır. Millet bu hakkını geçici olarak seçtiği cumhurbaşkanı ve vekiller aracılığıyla kullanır.

Özgürlük: İnsanların anayasal ve yasal sınırlar içinde kalmak şartıyla başkalarının özgürlüğünü engellemeden istediklerini düşünebilmesi ve istediklerine inanabilmesidir.

Eşitlik: Tüm vatandaşların kanunlar önünde aynı haklara sahip olmasıdır.

Katılım: Halkın yöneticilerini seçtikten sonra onların kararlarını etkileyebilmesi ve gerektiğinde değiştirmesinde etkili olabilmesidir.

Çoğulculuk: Farklı görüş, anlayış, inanış ve fikirlerin yönetime yansmasıdır.

Çoğunluk: Seçimlerde en çok oyu alan kişinin ya da partinin ülkeyi millet adına idare etme hakkına sahip olmasıdır.

Demokrasinin temel ilkelerini uygulayan ve koruyan devletler "**demokratik devlet**" olarak nitelendirilir. Demokratik yönetimlerde insan haklarına saygı esastır. Bu nedenle temel haklar anayasa ile güvence altına alınmıştır.

Demokrasi Çeşitleri

- Doğrudan demokrasi
- Yarı doğrudan demokrasi
- Temsili demokrasi

» Cumhuriyetten Önce Demokrasimiz

- İlk Türk devletlerinde kurultayda devletin siyasi, askeri ve ekonomik konuları ile ilgili görüşmeler yapılır, kararlar alınır. Kurultaya hakanın eşi de katılırdı.

Sened-i İttifak (1808)

- Osmanlı padişahı II. Mahmut ile âyanlar arasında imzalanan uzlaşma belgesidir.
- Sened-i İttifak, Osmanlı Devleti'nde demokrasiye ve hukuk devletine doğru atılan ilk adımdır.

Tanzimat Fermanı (1839)

- Osmanlı'da anayasal düzenin başlangıcı olarak kabul edilir.
- Müslüman ve gayrimüslim halka can, mal, namus güvenliği ile mülkiyet hakkı verilmiştir.
- Kanunun, hukukun üstünlüğü ilkesi benimsenmiştir.

İslahat Fermanı (1856)

- 1856 yılında Osmanlı Devleti'nde ilan edilen İslahat Fermanı ile Osmanlı topraklarında yaşayan gayrimüslimlere bazı haklar verildi.

I. Meşrutiyetin İlanı (1876)

- 1876'da I. Meşrutiyetin ilanı ile ilk anayasa olan Kanun-i Esasi hazırlanmış; kanun önünde eşitlik ve birey haklarının anayasa güvencesine alınması sağlanmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde halk ilk kez seçme ve seçilme hakkını kullanmıştır.

II. Meşrutiyetin İlanı (1908)

- II. Meşrutiyetin ilanı ile Osmanlı Devleti'nde parlamenter yönetime geçilmiş ve halk seçme seçilme hakkını kullanarak seçimlere katılmıştır.

Atatürk'ten Milletimize Armağan

Kazanım Ders Notu - 25

» Atatürk'ün Demokrasimiz İçin Yaptıkları

■ Milli Mücadele Dönemi'nde

- Amasya Genelgesi'ne "Milletin geleceğini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." maddesinin eklenmesi
- Erzurum Kongresi'ne "Kuvayımiliye'yi etkin, milli irade'yi hâkim kılmak esastır." maddesinin eklenmesi
- Sivas'ta İrade-i Milliye (Milli İrade) gazetesinin yayınlanması
- Ankara'da Hakimiyet-i Milliye gazetesinin çıkarılması
- Mebusan Meclisinin kapatılmasından sonra Ankara'da Büyük Millet Meclisinin açılması

■ Milli Mücadele Dönemi'nden Sonra

- Saltanatın kaldırılması
- Cumhuriyetin ilan edilmesi
- Halk Fırkasının kurulması
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulması
- Medeni Kanun ile sosyal, ekonomik ve hukuki alanlarda kadın erkek eşitliğinin büyük oranda sağlanması
- Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulması
- Ülke yönetimine katılmaları için kadınlara sırasıyla belediye, muhtarlık ve milletvekilliği seçimlerine katılma haklarının verilmesi

» Atatürk ve Çok Partili Hayata Geçiş Çalışmaları

- Ülkemizde cumhuriyetin ve demokrasinin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk'ün demokrasiye verdiği önem ve yaptığı çalışmalar sadece yandaki gelişmelerle sınırlı değildir.
- Atatürk Dönemi'nde çok partili yaşama geçiş için aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır:

■ Çok Partili Siyasi Hayata Geçilmek İstenmesinin Nedenleri

- Demokrasi anlayışını yerleştirmek
- Farklı görüşlerin mecliste temsil edilmesini sağlamak
- Millet egemenliğini güçlendirmek
- Hükûmetin denetlenebilmesini sağlamak

■ Atatürk Dönemi'nde Çok Partili Yaşama Geçiş İçin Kurulan Partiler

■ Halk Fırkası

- 9 Eylül 1923 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulmuştur.
- Yeni Türk Devleti'nin ilk siyasi partisidir.
- Cumhuriyetin ilanından sonra Cumhuriyet Halk Fırkası ismini almıştır.

■ Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

- 17 Kasım 1924 tarihinde Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele, Rauf Orbay ve Adnan Adıvar tarafından kurulmuştur.
- Cumhuriyet tarihinin ilk muhalefet partisidir.
- Türkiye'nin doğusunda meydana gelen bir ayaklanmada etkisi olduğu gerekçesiyle bu parti kapatılmıştır.

■ Serbest Cumhuriyet Fırkası

- 1930 yılında Fethi Okyar tarafından kurulmuştur.
- Hızla büyüyen partiye inkılâplara karşı olanlar üye olunca Fethi Okyar partiyi feshetmiştir.

Önemli Not: Atatürk Dönemi'nde her ne kadar çok partili yaşama geçiş için çalışmalar yapılsa da uygun ortamın olmaması nedeniyle kesin geçiş yapılamamıştır. Ancak Atatürk'ün vefatından sonra ülkemizde çok partili yaşama kesin geçiş olabilmıştır. 1946 yılında Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından kurulan Demokrat Partinin de katıldığı 1946 seçimleri ülkemizde çok partili siyasi dönem için milat olacaktır.

Cumhuriyetimi Seviyorum

Kazanım Ders Notu - 26

» Anayasamızın Değiştirilemeyecek Maddeleri

I. Devletin Şekli

Madde 1

Türkiye Devleti bir cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin Nitelikleri

Madde 2

Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

III. Devletin Bütünlüğü, Resmi Dili, Bayrağı, Milli Marşı ve Başkenti

Madde 3

Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı “İstiklal Marşı”dır. Başkenti Ankara’dır.

IV. Değiştirilemeyecek Hükümler

Madde 4

Anayasanın 1. maddesindeki devletin şeklinin cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile 2. maddesindeki cumhuriyetin nitelikleri ve 3. maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

» Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Nitelikleri

Demokratik bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti de demokratik devletlerin sahip olması gereken bütün niteliklere sahiptir. Bu nitelikler sözde kalmamış, anayasa ve yasalarımızda uygulanması zorunlu kurallar haline getirilmiştir. Anayasamızın ikinci maddesindeki “Cumhuriyetin Nitelikleri” şunlardır;

Demokratik Devlet Anlayışı

- Demokrasilerde ülkeyi yönetme yetkisi bir kişiye, bir aileye ya da zümreye (gruba) verilemez.
- Demokratik devletlerde devleti yönetme hakkı halkın elindedir.
- Halk bu hakkını seçim yoluyla belirlediği temsilciler aracılığıyla kullanır.
- Halkın seçme-seçilme ve eşit oy hakkı vardır.
- Millet sahip olduğu egemenlik hakkını temsilcileri olan milletvekilleri aracılığıyla kullanır.

Sosyal Devlet Anlayışı

- Devlet, her vatandaşını ayırım gözetmeksizin eşit kabul eder.
- Devlet, vatandaşlarına asgari geçim ve yaşama olanağı sağlar.
- Devlet, vatandaşlarına insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeni sunar.
- Devlet çıkardığı kanunlarda ve yaptığı uygulamalarda halkın menfaatini gözetir.
- Devlet, kimsesiz çocukları ve 65 yaş üstü bireyleri koruyup himaye eder.

Laik Devlet Anlayışı

- Devlet yönetimi dini kurallar yerine hukuk kurallarına göre yürütülür.
- Devlet vatandaşlarına din ve vicdan hürriyeti konusunda duyarlı davranır.
- Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması esastır.

Hukuk Devleti Anlayışı

- Devlet kurumlarının görev ve yetkileri yasalar ve anayasa tarafından düzenlenir.
- Yurttaşların hakları kanunlarca güvence altına alınır.
- Haksızlığa uğrayan herkes hakkını aramak için mahkemelere başvurabilir.

Hakimiyet Milletindir

Kazanım Ders Notu - 27

» Demokratik Olan ve Demokratik Olmayan Uygulamalar

Demokrasiyi yaşam biçimi haline getirmek için insanlar günlük hayatlarında demokratik kurallara uymalı ve demokrasiyi içselleştirmeli, birbirlerinin temel hak ve özgürlüklerine saygı duymalı, üzerlerine düşen görevleri zamanında yerine getirmelidirler.

Demokratik Uygulamalara Örnekler

Aile içindeki demokratik uygulamalara örnekler

- Aile bireylerinin uyacağı kuralların konuşulup tartışılarak belirlenmesi
- Aile içi kararların alınmasında aile bireylerinin tümünün söz hakkı olması
- Aile içi sorumlulukların yerine getirilmesi

Okuldaki demokratik uygulamalara örnekler

- Okul, sınıf ve kulüp başkanlarının seçimle belirlenmesi
- Öğrencilerin birbirlerinin farklılıklarına saygı göstermeleri
- Öğrencilerin gidecekleri sosyal kulüpleri kendilerinin seçmeleri

Toplumdaki demokratik uygulamalara örnekler

- Genel ve yerel seçimlerde vatandaşların özgürce oylarını kullanmaları
- İnsanlar arasında dil, din, ırk, cinsiyet ayrımcılığının bulunmaması
- İnsanların ibadetlerini özgürce yapabilmeleri

Antidemokratik uygulamalara örnekler

- İnsanlara şiddet ve baskı uygulanması
- Farklılıklara karşı ön yargılı davranılması
- Dini inanç ve siyasi görüşlere saygılı olunmaması
- Düşünce özgürlüğünün kısıtlanması
- Dil, din, ırk, cinsiyet ayrımcılığının yapılması
- Özel hayatın gizliliğinin ihlali
- Haksızlık karşısında sessiz kalınması

» 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü

Demokrasiyle yönetilen ülkelerde yöneticiler halk tarafından seçilir. Yargı ve ordunun kanunun verdiği yetkiler dışında yönetime müdahale hakkı bulunmamaktadır. Eğer bu kurumlar, kanuni yetkileri dışında yönetime ve siyasete müdahalede bulunursa milli iradeyi yok sayarak darbe gerçekleştirmiş demektir.

Demokrasi ve çağdaşlaşma yolunda ilerlemeye çalışan ülkemizde bu sürece zarar verebilecek olaylar gerçekleşmiştir. Özellikle 1960, 1971 ve 1980 askerî darbeleri buna örnek olarak gösterilebilir.

15 Temmuz Gecesi ve Sonrasında Yaşananlar

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan birtakım kişiler örgüt kurarak kendi menfaatleri uğruna vatanımıza ihanet etmişlerdir.
- Milletimizin demokrasiye ve milli egemenliğe bağlılığını hiçe sayan FETÖ (Fetullahçı Terör Örgütü) mensupları 15 Temmuz 2016 tarihinde bir kalkışma başlattılar.
- FETÖ terör örgütünün darbe girişiminde başta millî egemenliğimizin merkezi ve sembolü olan Türkiye Büyük Millet Meclisi olmak üzere birçok kuruma bombalı ve silahlı saldırıda bulundular.
- Bu kalkışma karşısında görüşü, eğitimi ne olursa olsun Türk milleti tek vücut olarak birlik ve beraberlik içinde iradesine, ülkesine ve cumhuriyetine sahip çıkmış, hainlere geçit vermemiştir.
- Ülkemizin birliğine, vatanımızın bölünmezliğine, millet egemenliğine tehdit oluşturan kalkışmanın yaşandığı 15 Temmuz "Demokrasi ve Milli Birlik Günü" olarak kabul edilmiştir.